

Eesti Vabariik

**Euroopa Liidu säästva arengu
strateegia rakendamine Eestis**

**Eesti sisend Euroopa Komisjoni
eduaruandele Euroopa Liidu säästva arengu
strateegia rakendamises**

**Tallinn
Juuni 2007**

SISSEJUHATUS

Aruande eesmärgid ja struktuur

Vastavalt 2006 aasta kevadel uuendatud Euroopa Liidu säästva arengu strateegiale koostab Euroopa Komisjon koostöös liikmesriikidega iga kahe aasta tagant eduaruande EL säästva arengu strateegia rakendamise Euroopa Liidus ja liikmeriikides. Selleks esitavad liikmesriigid aruanded Euroopa Liidu säästva arengu strateegia eesmärkide täitmisest 2007. aasta juunis.

Liikmesriikide aruannete põhjal koostab Euroopa Komisjon Euroopa Liidu säästva arengu strateegia rakendamise eduaruande, mis valmib 2007. sügiseks ning esitatakse arutamiseks Euroopa Ülemkogu 2007. aasta detsembri tippkohtumisele. Aruande põhjal vaatab Ülemkogu läbi edusammud ja prioriteedid ning annab üldised suunad säästva arenguga seotud poliitika, strateegiate ja meetmete arendamiseks, võttes arvesse ka majanduskasvu ja tööhõive edendamisele suunatud Lissaboni strateegiast tulenevaid prioriteete.

Eesti aruande struktuur lähtub Euroopa Komisjoni poolt välja pakutud aruande vormist. Aruande esimene osa annab ülevaate Eesti peamistest tegevustest ja plaanidest, mis seonduvad EL säästva arengu strateegia seitsme põhivaldkonnaga. Aruande teine osa annab ülevaate arengutest EL säästva arengu strateegia horisontaalsete teemade osas. Iga põhivaldkonna ja horisontaalse teema osas tuuakse välja olulisemad EL säästva arengu strateegia eesmärkide täitmisele suunatud seadusandlikud ja administratiivsed tegevused. Lisaks sellele antakse ülevaate Vabariigi Valitsuse poolt planeeritud tegevustest. Planeeritud tegevuste äratoomisel lähtutakse ennekõike Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2007-2011 ning valdkondlikes arengukavades sisalduvatest eesmärkidest ja tegevustest. Eesti panuse hindamiseks Euroopa Liidu säästva arengu strateegias sisalduvate konkreetse eesmärkide täitmisesse tuuakse iga põhivaldkonna lõikes ära ka Eesti arengud konkreetsete eesmärkide lõikes. Lisaks sellele antakse põhivaldkondade lõikes ülevaate konkreetsetest EL säästva arengu strateegiaga seotud Eesti eesmärkidest, mille osas Eesti on erinevates siseriiklikes strateegilistes dokumentides paika pannud sihttasemed.

Kuna käesolev aruanne on esimene selletaoline liikmesriikide poolt esitatav säästva arengu strateegia rakendamise aruanne, soovib Euroopa Komisjon informatsiooni riikliku säästva arengu strateegia olemasolu, elluviimise põhimõtete ja eesmärkide kohta. See informatsioon on ära toodud aruande viimases osas. Kuigi Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21¹” eesmärkide ja elluviimise koordineerimise ülevaade on aruandele lisatud, on käesoleva aruande eesmärk siiski ülevaate andmine Euroopa Liidu säästva arengu strateegia elluviimisest Eestis. Eesti säästva arengu riikliku strateegia elluviimise analüüsimiseks koostatakse eraldi aruanne 2007. aasta sügisel.

Aruande koostamise protsess

Eesti aruande koostamist koordineerib Riigikantselei. Komisjonile eduaruandeks vajaliku informatsiooni edastamise eest vastutab Riigikantselei strateegiadirektor, kes on määratud EL säästva arengu koordinaatoriks (kontaktpunktiks) Eestis.

Aruanne koostati tihedas koostöös säästva arengu strateegia elluviimisega seotud ministeeriumide ja Eesti Statistikaametiga. Euroopa Komisjonile esitatava aruanne edastati arvamusandmiseks ja täienduste tegemiseks Eesti säästva arengu komisjonile Komisjoni liikmete poolt tehtud märkused ja ettepanekud võeti aruande koostamisel võimalusel arvesse.

¹ http://www.riigikantselei.ee/failid/Saastev_Eesti_21.pdf

Kontaktid

Säästva arengu kontaktpunkt Eestis:
Keit Kasemets
Strateegiadirektor
Riigikantselei
Stenbocki maja, Rahukohtu 3
15161 Tallinn

Tel: +372 693 5623

Fax: +372 693 5654

E-mail: Keit.Kasemets@riigikantselei.ee

1. ÜLEVAADE EUROOPA LIIDU SÄÄSTVA ARENGU STRATEEGIA ELLUVIIMISEST VÕTMEVALDKONDADE LÕIKES

1.1. Kliimamuutused ja puhas energia

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Kliimamuutuste ning neist ühiskonnale ja keskkonnale tulenevate kulude ja negatiivse mõju piiramine.

1.1.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Eesti ratifitseeris Kyoto protokoll 14. oktoobril 2002. aastal. Võrreldes 1990. aasta tasemega on Eesti vähendanud kasvuhoonegaaside heitkoguseid ligi 2/3 võrra. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonist ja Kyoto protokollist tulenevate rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks ning kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks on 2004. aastal kinnitatud Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2003-2012. Samuti on ette valmistatud Eesti paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete summaarsete heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2006-2015. Rahvusvaheliste konventsioonidega võetud kohustusi aitab täita Eesti välisõhu kvaliteedi juhtimissüsteem. 2005. aastal käivitus EL-sisene süsinikdioksiidi heitkogustega kauplemise esimene periood (2005-2007), samas on toimumas teise perioodi (2008-2012) ettevalmistused.

Paiksetest saasteallikatest välisõhku suunatavate saasteainete heitkoguste vähendamisele ja välisõhu kvaliteedi parandamisele on suunatud saastelubade ja saastetasude süsteem. Keskkonnakoormuse vähendamisele on suunatud ka Eesti maksusüsteem. Valitsuse maksupoliitika üheks eesmärgiks on suurendada saastamise ja ressursikasutusmaksude osakaalu. Vastavalt keskkonnatasude seadusele kasvavad saaste- ja ressursikasutustasud järgnevatel aastatel järk-järgult. Lisaks saastetasude kehtestamisele otsustas valitsus kehtestada elektriaktsiisi varem, kui seda näeb ette Eesti ühinemisleping Euroopa Liiduga. Elektriaktsiisi kehtestamise järel alates 01.01.2008, ei pea elektri tootmiselt enam maksma CO₂ saastetasu, mis asendub elektriaktsiisiga 5 senti kwh. Elektriaktsiisist laekuvad vahendid investeeritakse keskkonnahoidu.

EL taastuvenergia eesmärkide täitmiseks on rakendatud olulised turukorralduslikud meetmed, seda nii elektri kui soojuste tootmise osas. Taastuvenergia kasutamist elektri tootmisel soodustavad 2007. aasta alguses jõustunud elektrituruseaduse muudatused, mis muu hulgas loovad uue õigusliku aluse taastuvenergia tootjate ja koostootjate turuletuleku toetamiseks. Uus toetusskeem võimaldab lisaks tuuleenergia tootjatele ka teistel taastuvenergia tootjatel kasutada taastuvelektri ostukohustust või müüa ise oma toodangut ning saada võrku antud ja müüdüd elektrienergia eest toetust. Sama toetusskeemi saavad kasutada ka turvast või jäätmeid kütusena kasutavad koostootmisjaamad.

Biomassi ja bioenergia kasutamise soodustamiseks on valitsus 2007. aasta alguses heaks kiitnud Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013, mille eesmärgiks on luua kodumaise biomassi ja bioenergia tootmise arenguks soodsad tingimused, et vähendada Eesti sõltuvust imporditavatest ressurssidest ja fossiilsetest kütustest ning vähendada survet looduskeskkonnale. Arengukava meetmed on suunatud biomassi ja bioenergeetika alase uurimis- ja arendustegevuse toetamiseks, tarbijate, ettevõtjate ja tururegulaatorite teadlikkuse tõstmiseks. Peale vastavate analüüside läbiviimist kaalutakse erinevate turukorralduslike instrumentide kasutamist biomassi ja bioenergeetika kasutamise soodustamiseks. Bioenergia tootmisel investeerimist hakatakse toetama läbi Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetmete.

Transpordis biokütuste kasutamise soodustamiseks on alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduses biokütustele ette nähtud aktsiisivabastus kuni Euroopa Komisjoni poolt antud loa kehtivuse lõpuni 2010. aasta 1. jaanuaril. Aktsiisivabastuse seadmine 2005. aastal on olnud tõukeks mitme biokütust tootva ettevõtte tegevuse alustamiseks. Biokütuste müüki Eesti tanklates alustati 2006. aasta lõpus.

Energeetikas on valitsuse oluliseks prioriteediks ka **energiatõhususe parandamine**. Selleks on rakendatud riiklikku energiasäästu sihtprogrammi. Ette on valmistatud uus energiasäästu sihtprogramm 2007-2013, mille kaudu investeeritakse energiasäästu, muudetakse teave kättesaadavamaks ja informeeritakse tarbijaid energiasäästu võimalustest. Programmis käsitletakse energiakasutuse tõhustamist nii kodumajapidamises, tööstuses, teeninduses, avalikus sektoris kui ka põllumajanduses. Alates 2006. aasta algusest tegutseb ka Energiasäästu Kompetentsikeskus.

Vastu on võetud rida seadusemuudatusi võtmaks üle **Euroopa Liidu energiatõhususe direktiivi** nõuded. Sellega seoses tehti muudatused korteriühituseadusesse, korteriomandiseadusesse, ehituseadusesse, seadmete energiatõhususe seadusesse ning hooneühituseadusesse. Muudatuste eesmärgiks on aidata kaasa energiakasutuse tõhususe paranemisele hoonetes, võimaldada hoonete kasutajatele lihtsamat ligipääsu informatsioonile hoone energiatarbimisest ja energiasäästumeetmetest.

1.1.2. Planeeritavad tegevused

Ettevalmistamisel on Vabariigi Valitsuse määrus, millega **kehtestatakse kasvuhoonegaasidega kauplemissüsteemi kuuluvatele ettevõtetele kasvuhoonegaaside lubatud heitkogus** aastateks 2008-2012. Lisaks määratakse Kyoto protokollis Eestile seatud sihtarvuga kooskõlas olev protsendimäär, mille ulatuses võivad ettevõtted teha tehinguid projektitegevusest saadud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ühikutega ja tõendatud heitkoguste vähendamise ühikutega.

Kavas on välja töötada ja juurutada riigisisestest saastepiirnormidest lähtuv **SO₂ ja NO_x-ga kauplemise süsteem** ning kehtestada riigis määratud saasteainete piirkogused maakonniti ja valdkonniti.

Taastuenergeetika tootmise soodustamiseks (sealhulgas biokütuste) ning toetamaks üleminekut hajutatud tootmisele on valitsusel kavas **kütuse- ja energiamajanduse arengukava uuendamine** 2008. aastal. Samuti planeeritakse elektrimajanduse arengukava uuendamist.

Taastuenergiatootmise edendamiseks algatatakse **taastuenergeetilise ressursi kaardistamine ja potentsiaalide hindamine ning tehniliste lahenduste tasuvusanalüüs** ning tellitakse üleriikliku taastuenergeetika keskkonnamõju hinnang ning uuring merre kavandatavate tuuleparkide võimalike asukohtade määratlemiseks. Lisaks pannakse paika konkursitingimused ettevõtetele riiklikult planeeritud ja riigi omanduses olevatel aladel taastuenergeetikaga tegelemiseks.

Energiasektori tõhustamisele ja edendamisele on suunatud Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007-2013 elluviimiseks loodav **riiklik energiatehnoloogiate programm**, mille üheks eesmärgiks on kohalike taastuvate energiaallikatega seotud tehnoloogiate arendamine. Teised kaks suunda programmis on põlevkivitehnoloogiate arendamine ning uute energiatehnoloogiate arendamine. Programm hakkab toetama tootearendust, rakendusuringuid ning baasuuringud.

Uue energiaallikana jäätmete kasutuselevõtuks on hakatud arendama jäätmepõletustehnoloogiaid ning suletud prügilates tekkiva prügilagaasi baasil soojuse ja elektri koostootmist.

1.1.3. EL säästva arengu strateegia eesmärkide täitmine Eestis

Taastuenergia			
EL säästva arengu strateegia eesmärk	2010. aastaks 12% energiatarbimisest ja 21% elektritarbimisest taastuvatest allikatest.		
Eesti kütuse- ja energiamajanduse arengukava aastani 2015 eesmärk	Saavutada aastaks 2010 taastuvelektri osakaaluks 5,1% brutotarbimisest		
Indikaator	EL sihttase	Saavutatud tase Eestis	
	2010	2005	2006 ²
Taastuvatest allikatest toodetud elektri tarbimise osakaal elektri kogutarbimisest	21%	1,44%	1,4% (esialgsetel andmetel)
Taastuvate allikate osakaal primaarenergia kogutarbimisest	12%	11,3%	11,5 % (prognoos)

2007. aasta märtsi Euroopa Ülemkogu võttis vastu Euroopa Energiapoliitika tegevuskava (2007-2009), mis seab eesmärgiks saavutada taastuenergeetika osakaaluks 20% kogu EL energiatarbimisest aastaks 2020. Eesti kütuse- ja energiamajanduse arengukava seab eesmärgi küll taastuvatest allikatest toodetud elektri tarbimise osakaalu kohta kuid kokku taastuenergia tarbimise mahu kohta mitte. Statistikaameti andmete põhjal moodustasid taastuvad allikad primaarenergia varustatuses (mis sisuliselt on võrdne energia kogutarbimisega) 11,3% 2005. aastal.

Eesti energeetikaalased eesmärgid on kavas ümber vaadata ja ajakohastada vastavalt Euroopa Ülemkodus vastu võetud uutele sihtidele kütuse- ja energiamajanduse arengukava ning elektrimajanduse arengukava uuendamiste käigus 2008 aastal.

Biokütused transpordis			
EL säästva arengu strateegia eesmärk	2010. aastaks transpordikütustest biokütuste osakaal 5,75%.		
Eesti transpordi arengukava 2006-2013 eesmärk	Alternatiivsete kütuste kasutamise osakaal 5,57% aastaks 2010		
Indikaator	Sihttase	Saavutatud tase Eestis	
	2010	2005	2006
Biokütuste osakaal tarbitud transpordikütustes	5,75%	0%	n/a

2007. aasta märtsis Euroopa Ülemkogu poolt vastu võetud Euroopa Liidu energiapoliitika tegevuskava (2007-2009) seab liikmesriikidele siduvaks eesmärgiks saavutada aastaks 2020 EL transpordikütuste (benssiini ja diisli) kogutarbimises biokütuste osakaaluks vähemalt 10%. Kuigi Eesti on seadnud eesmärgiks saavutada transpordikütustes alternatiivsete kütuste (sh biokütuste) osakaaluks 5,57% aastaks 2010, on hetkel biokütuste osakaal müüdavast kütusest minimaalne (2005 aastal tarbiti vaid 170 tonni). Marginaalne osakaal on tingitud sellest, et Eesti kütusetanklates hakati biodiisli müüma alates 2006. aasta lõpus.

² Ametlik statistika valmib septembris 2007

Kasvuhoonegaaside emissioon			
EL säästva arengu strateegia eesmärk		EL15 kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemine 8% võrreldes 1990. aasta tasemega 2008-2012-ks.	
Saavutatud tase Eestis		1990	Praegune seis 2005
		Vähenemine võrreldes aastaga 1990	
Kasvuhoo- negaaside heitkogused (tuhat tonni)	Süsinikdioksiid CO ₂	38 442	17 998
	Metaan CH ₄	3287	1875
	Dilämmastikoksiid N ₂ O	1864	770

Kyoto protokollist tulenevalt on riikidel kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise kohustus 8% võrreldes 1990. aasta tasemega perioodil 2008-2012. Euroopa Ülemkogu poolt 2007. a. märtsis vastu võetud Euroopa Liidu energiapoliitika tegevuskava (2007-2009) seab eesmärgiks kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise 20% võrra 2020. aastaks võrreldes aastaga 1990.

Peamiselt tänu suurtele muutustele tööstusstruktuuris on Eestis kasvuhoonegaaside heitkogused viimase aastakümne jooksul vähenenud oluliselt. 1990 olid heitkogused kokku 43594 tuhat tonni CO₂ ekvivalenti ja 2005. aastal 20658,29, see tähendab heitkoguste summaarselt vähenemist 52,6%, mis on oluliselt kõrgem tase kui EL poolt eesmärgiks seatud 20% või Kyoto protokollis ja EL säästva arengu strateegias märgitud eesmärk 8%. Seetõttu on Eesti keskkonnategevuskavas 2007-2013 seatud eesmärgiks, et kasvuhoonegaaside eraldumine absoluutväärtuses tuleb hoida 2005. aasta tasemel.

Energiatarbimine		
EL säästva arengu strateegia eesmärk	Saavutada 9 aasta jooksul energia lõpptarbimise kokkuhoid 9% 2017. aastani	
Indikaator	Sihttase	Praegune tase Eestis
	2008-2017	2005³
Energia lõpptarbimine TJ	-1% aastas	114 013

Euroopa Liidu säästva arengu strateegia on seadnud eesmärgiks 9% energialõpptarbimise kokkuhoiu 9 aasta jooksul, st 2017. aastaks. 2007. märtsi Ülemkogu rõhutas vajadust täita EL eesmärki 20% kokkuhoiuks energiatarbimises võrreldes prognoosidega 2020. aastaks. Eesti jaoks on oluline majanduslik järelejäudmine edukamatele Euroopa Liidus riikidele. Hoidmaks tasakaalu majandusarengu ja energiatarbimise vahel, on Eesti sidunud oma elektri- ja energiatarbimise kokkuhoiu eesmärgid majanduskasvu kiirusega. Eesmärgiks on hoida elektritarbimise kasv poole madalam majanduse kasvukiirusest.

Energiasäästu eesmärgid Eestis			
Eesti kütuse ja energiamajanduse arengukava aastani 2015	Hoida aastani 2010 primaarenergia tarbimise maht 2003. aasta tasemel		
Eesti elektrimajanduse arengukava 2005-2015	Hoida elektritarbimise kasv poole madalam kui majanduse kasvukiirus (st ½ SKP kasvu näitajast).		
Indikaator	Sihttase	Saavutatud tase Eestis	
	2003	2005	2006
Primaarenergiaga varustatus TJ (muutus võrreldes 2003. a.)	214397	216079 (+0,8%)	Prognoos 209500 (-2,3%) ⁴
Elektritarbimise kasv võrreldes poolega majanduskasvu näitajast	-	2,21% < 5,2%	5,7% (prognoos) =5,7%

³ 2006. aasta kohta valmivad andmed juunis 2007

⁴ Ametlik statistika valmib septembris 2007

1.2. Säστεv transport

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Ühiskonna majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkonnavalastele vajadustele vastavate transpordisüsteemide tagamine ja neist majandusele, ühiskonnale ja keskkonnale tuleneva soovimatu mõju minimeerimine.

1.2.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

2007. a jaanuaris kinnitas Riigikogu **Transpordi arengukava 2006-2013**, mille raames rakendatakse kolme keskkonnavalikumale transpordile suunatud meedet: ühistranspordi juhtimise ja koordineerimise süsteemi edasiarendamine, ühistranspordi konkurentsivõime tõstmine, kergliikluse soodustamine.

Ühistranspordi kasutajate osakaalu tõstmiseks on valitsus seadnud eesmärgi suurendada ühistranspordi sõiduradade arvu lähiaastatel 20% aastas. Alustatud on ka reisirongi liikluse tõhustamiseks vajaliku infrastruktuuri investeerimisvajaduse analüüsiga. Lähiaastate eesmärk on tagada reisirongiliiklusega kaetud infrastruktuuril lubatud liikumiskiirus vähemalt 120 km/h. See aitaks suurendada reisirongiliikluse konkurentsivõimet võrreldes maanteetranspordiga.

Transpordi arengukavas 2006-2013 on ette nähtud ka **meede liiklusohutuskasvatuse parandamiseks ning turvalise liikluse infrastruktuuri kujundamiseks**, mille eesmärk on vähendada liiklusõnnetuste ohvrite arvu.

Lisaks on senisest enam panustatud ka **kohaliku omavalitsuse üksustele kuuluvate teede kvaliteedi ja ohutuse parandamiseks**. Teeseaduse järgi peab igal aastal eraldama vähemalt 10% teehoiu vahenditest kohaliku omavalitsuse üksustele. 2007. aasta eelarves eraldati omavalitsustele teede ehituseks esmakordselt 15% läbi kütuseaktsiisi kogutavatest teehoiu vahenditest.

1.2.2. Planeeritavad tegevused

Transpordi nõudluse mõjutamiseks ja keskkonnavalikumaks muutmiseks on Eestil plaanis **kütuseaktsiiside tõstmine planeeritud kiiremini**. Vastavalt nõukogu direktiivile 2003/96 tuleb kütuste aktsiisimäärad tõsta Euroopa Liidu miinimumtasemeni 2010. alguseks, kuid uue valitsusliidu kava kohaselt on nii bensiini kui diislikütuse aktsiisimäärade tõstmine EL miinimumtasemele kavandatud juba 2008. algusest. Edasiseks arengusuunaks transpordist tingitud õhusaaste vähendamisel on üleminek väävlivaba kütuse kasutamisele Eestis.

Ühistranspordi (sh raudteetranspordi) mugavamaks kasutamiseks on kavas luua kogu Eestit kattev **sõiduplaanide ja reisiplaneerimise infosüsteem**, mis muuhulgas sisaldab ka piletite interneti vahendusel ostmise võimalust. Ühistranspordi kvaliteedi ja kasutatavuse parandamiseks on kavas **erinevate sõiduplaanide ühildamine**, st erinevate transpordiliikide sõiduplaanide koostamisel hakatakse lähtuma ümberistumisvõimalustest ühelt transpordiliigilt teisele. Eesmärk on tõsta ühistranspordi populaarsust ning vähendada sõiduaudote kasutamise osakaalu riigisisises transpordis. Kavas on raudteeinfrastruktuuri arendamine, et tagada olulisematel reisirongiliikluse lõikudel 120 km tunnikiirus.

Keskkonnavalikuma transpordi kasutamise edendamiseks on kavas **Tallinna linna ja riigi koostööprojekt trammiliinide edasiarendamiseks** ja linnasiseses transpordis sõiduaudote kasutamise osakaalu vähendamiseks.

Transporditeenuste tarbimisega soetud keskkonnale avalduvate negatiivsete välismõjude hindamiseks arendatakse välja **transpordisektori väliskulude hindamismudel**, mis annaks

otsustajatele adekvaatset informatsiooni erinevate transpordiliikide väliskuludest (sh mõjud keskkonnale) ning nende piiramise vajadusest.

Keskkonna säästmiseks on samuti oluline käivitada **riiklikud programmid toetamaks keskkonnasäästlike transporditehnoloogiate väljatöötamist**. 2007. aasta jooksul töötatakse välja toetusprogrammid, mille abil saavad ettevõtted ja teadusasutused taotleda riiklikku toetust keskkonnasõbralike transporditehnoloogiate arendamiseks.

Transpordiohutusele on suunatud **raudteeülesõitude ohutustamise projekt** (2007-2009). Selle raames korrastatakse kõige liiklusintensiivsemad ja ohtlikumad ristmikud, mille tulemusel muutub maanteeliiklus sujuvamaks ja ohutumaks. See on osa suuremast eesmärgist vähendada liiklusohvrite arvu Eesti teedel. Seda eesmärki täidab ka riigimaanteedee ärsete kergliiklusteede väljaarendamise programm, mille koostamisega jõutakse lõpule 2008. aasta esimesel poolaastal.

Liiklusohutust aitab parandada ka Eesti ühe kõige olulisema maanteeühenduse – Tallinn-Tartu maantee – neljarealiseks ehitamine. Vabariigi Valitsuse 2007-2011. aasta tegevusprogramm näeb ette Tallinn-Tartu maantee kiirendatud korras neljarealiseks ehitamise (aastaks 2011 ligikaudu poole trassi ulatuses) ja mitmete liiklussõlmede uuendamise.

Transpordi nõudluse suunamise osas aitab kaasa ka **E-teenuste laialdasem arendamine ja propageerimine**, mille üheks mõjukuks on inimeste liikumisvajaduse vähenemine. Avalike teenuste kattaadavuse parandamiseks kohalikul tasandil on kavas koostada **kohaliku omavalitsuse infoühiskonna arengukava**.

1.2.3. EL säästva arengu strateegia eesmärkide täitmine Eestis

Maanteetranspordis hukkunud			
EL säästva arengu strateegia eesmärk	Vähendada maanteetranspordis hukkunute arvu poole võrra võrreldes aastaga 2000		
Transpordi arengukava 2006-2013	Teedel hukkunute arv viimase kolme aasta keskmisena aastal 2013 ei tohi olla rohkem kui 118		
Indikaator	Sihttase	Saavutatud tase Eestis	
	2013	2005	2006
Maanteetranspordis hukkunute arv aastas	102 ⁵	169	204
Kuna Eestis on iga-aastane statistika kõikumine väga suur, on otstarbekam hinnata mitme aasta keskmiseid arenguid.			
Teedel hukkunute arv viimase kolme aasta keskmisena	118	167	181
Väikesõidukite CO₂ heitmete tase			
EL säästva arengu strateegia	Saavutada väikesõidukite CO ₂ heitmete tase 140g/km 2008-2009 aastaks ja 120g/km 2012 aastaks		
Transpordi arengukava 2006-2013	Alla 120g/km CO ₂ emissiooniga uute sõiduautode osakaal Eesti registrisse kantavate autode hulgas 30%		
Indikaator	Sihttase	Saavutatud tase Eestis	
	2013	2005	2006
Alla 120 g/km CO ₂ emissiooniga uute sõiduautode osakaal Eesti registrisse kantavate autode hulgas	30%	0,48% (I pa. andmed)	n/a

Siin on mõningane erisus Euroopa Liidu säästva arengu strateegia eesmärgisõnatuses ja Eesti transpordi arengukava eesmärgipüstituses. Kui Euroopa Liidu säästva arengu strateegia on

⁵ 2000 aastal hukkus Eestis maanteetranspordis 204 inimest

seadnud sihi väikesõidukite CO₂ taseme saavutamiseks 120g/km aastaks 2012 (möödetakse uute autode keskmist CO₂sisaldust), siis Eesti on seadnud eesmärgiks 120g/km CO₂emissiooniga uute autode 30% osakaalu saavutamise 2013 aastaks. Kuna Eestis autosid ei toodeta, arvestatakse indikaatoris CO₂ emissiooni Eestis registreeritud uute autode puhul.

1.2.4. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklikud eesmärgid ja nende täitmine

Eesti transpordi arengukava 2006-2013			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2013	Praegune tase	Aasta
Ühistranspordi kasutajate osakaal töökäijate seas	30%	29,9%	2005
Kergliikluse osakaal töökäimisel	31%	27,3%	2005
Teeliikluse keskmine kasv	väiksem kui majanduskasv	2,1% (majanduskasv 9,5%)	2005
Kahjulike keskkonnamõtjude vähendamine	-20% ⁶	4 mld krooni	2003

1.3. Säästev tarbimine ja tootmine

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Säästvate tarbimis- ja tootmisviiside edendamine.

1.3.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine on üheks oluliseks tegevussuunaks Eesti keskkonnategevuskavas 2007-2013, mis on rakendusdokumendiks Eesti keskkonnastrateegiale 2030. Lisaks on keskkonnategevuskava meetmed suunatud keskkonnajuhtimissüsteemide arendamisele ning keskkonnasõbralike riigihangete edendamisele.

Toodete ja tootmistehnoloogiate keskkonnasõbralikkuse suurendamiseks on juurutatud Euroopa Ühenduse ökomärgise andmise ning keskkonnajuhtimise ja keskkonnaauditeerimise süsteemi (EMAS) hindamise kord.

Keskkonnasäästlike põhimõtete paremaks rakendamiseks ning keskkonnasäästlikkuse ja majanduse konkurentsivõime sünergia tugevdamiseks töötati välja Eesti keskkonnahoidlike ning jätkusuutlike riigihangete prioriteedid aastateks 2007-2009, mis võimaldavad süsteemselt arendada keskkonnasõbralike riigihangete meetodikaid ja soodustada säästlike hangete läbiviimist. Prioriteetide rakendamise raames viiakse ellu meetmeid, et viia avaliku sektori asutuste riigihangete korraldamise haldus- ja analüüsisuutlikkus kooskõlla säästva arengu vajadustega, teha ühiskonnas kättesaadavaks säästva tarbimise ning ostmise alane teave, laiendada keskkonnahoidlike ning tervislike toodete turgu, soodustada ettevõtjate keskkonnatehnoloogia alast innovatsiooni ja säästvat tootearendust ning täiustada avaliku sektori tarbimise- ja riigihangetealase aruandluse, statistika ja järelevalve korraldust.

Keskkonnasõbralike tootmisviiside leviku soodustamiseks põllumajanduses on Maaelu arengukava 2004–2006 raames toetatud mahepõllumajandust ning makstud ettevõtjatele keskkonnasõbraliku tootmise toetust. Näiteks on Maaelu arengukava toetuste abil viimase kolme aasta jooksul korrastatud üle 1000 sõnnikuhoidla, mis panustab tugevalt põhjavee kaitsele.

⁶ Arvestatakse 2003. aasta hindades

Keskkonnasõbralike majandusviiside kasutamist (sh mahepõllumajanduslikku tootmist) on kavas soodustada ka uue Maaelu arengukava 2007-2013 meetmetega. Mahepõllumajanduse edendamiseks on koostatud Eesti mahepõllumajanduse arengukava 2007-2013.

Keskkonnasõbraliku ja säästva arengu põhimõtetele vastava turismi edendamiseks on Eesti riiklikus turismiarengukavas 2007-2013 eraldi meede säästva turismi edendamiseks. Meetme tegevuste eesmärgiks on loodusressursside otstarbekate kasutusmeetodite teadvustamine, keskkonnakvaliteedi parandamine läbi sertifitseerimise ja märgistamise ning ettevõtete jätkusuutlikkuse parandamine säästva arengu põhimõtete aktiivsemal rakendamisel.

Reostuskoormuse vähendamisel on valitsus olulise sammuna juurutanud uuendatud jäätmekäitlussüsteemi. Rajatud on jäätmekäitluse infrastruktuur ning arendatud jäätmete sortimist ja taaskasutamist vastavalt üleriigilisele jäätmekavale. Põhitähelepanu jäätmealaste õigusaktide elluviimisel on suunatud tootja vastutusele põhinevatele jäätmevoogudele nagu pakendid ja pakendijäätmed, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed, romusõidukid ja vanarehvid, mille üleandmine peab olema võimalik vähemalt selle omaniku elukohajärgse maakonna piires või 50 km raadiuses.

Vastu on võetud määrused pakendite tagatisraha suuruse ja tagatisraha märgi, pakendimaterjali määramise korra ning pakendite taaskasutamise määra arvutamise korra kohta. Osaliselt on käivitunud olmejäätmete liigiti kogumine, mis võimaldab **materjale suuremas ulatuses taaskasutada, sh materjalina ringlusesse võtta**. Eri liiki jäätmete taaskasutamise korraldamiseks ja tootjavastutuse printsiibi rakendamiseks on asutatud taaskasutusorganisatsioone. Edukalt on käivitatud joogipakendite tagatisraha süsteem, mille rakendamiseks on korraldatud tänapäevased joogipakendite tagastuspunktid.

Rajatud on nõuetele vastavaid prügilaid ja jäätmejaamu, ohtlike jäätmete käitluskeskusi. Keskkonnaohutuks muudetud ning suletud on üle 300 mittenõuetekohase prügilala (olmetavajäätmetest ladestati 2006. aastal juba ligi 85% nõuetekohastesse prügilatesse).

Prügilasse ladestatavate biolagunevate jäätmete hulga vähendamiseks ja taaskasutatava osa suurendamiseks on koostatud Biolagunevate jäätmete käitlemise tegevuskava 2007-2013, mis pakub välja võimalused säästliku jäätmekäitluse eesmärkide saavutamiseks biolagunevate jäätmete käitlemisel, seejuures annab võimalikud lahendused ka maakondade kaupa.

1.3.2. Planeeritavad tegevused

Keskkonnatehnoloogiate arendamine on Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2007-2013 määratletud üheks prioriteetvaldkonnaks. Sellega seoses on alustatud **Energiatehnoloogiate arengukava** väljatöötamist ning riikliku energiatehnoloogiate teadus- ning arendustegevuse programmi loomist. Programm käsitleb ühe konkreetse tegevusena ka taastuvate energiaallikatega seonduvate tehnoloogiate arendamist.

Innovatiivsete keskkonnatehnoloogiate arendamiseks planeeritakse kasutada ka Euroopa Liidu struktuurifondidest Eestile eraldatud vahendeid. Struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 elukeskkonna arendamise rakenduskavas on keskkonnatehnoloogiate arendamisele planeeritud ligikaudu 240 miljonit krooni.

Alustatud on üleriigilise jäätmekava uuendamist. Vastavalt riigi jäätmekavale 2008–2013 on kavas nõuetele mittevastavate prügilate sulgemise toetamine ning nõuetekohaste regionaalprügilate ja muude regionaalsete jäätmekäitluskohtade (sh põletustehaste, biojäätmete käitluskohtade nagu kompostimisväljakute jne) rajamisele kaasaaitamine. Muuhulgas kavandatakse

biolagunevate jäätmete käitlussüsteemi rajamist ning jäätmete tekkekohal sortimise võimaluste parandamist.

Energiatootmise keskkonnamuutuse vähendamisele aitab kaasa **keskkonnanõuetele mittevastavate põlevkivitööstuse ja -energeetika prügilate**, sh Kiviõli ja Kohtla-Järve poolkoksi prügilate ning Narva tuhaväljade, **korrastamine ja sulgemine**.

Algatatud on **pakendiseaduse ja pakendiaktsiisi seaduse muutmine**, millega sätestatakse pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud kuni aastani 2012.

1.3.3. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklikud eesmärgid ja nende täitmine

Eesti keskkonnategevuskava 2007-2013				
Eesmärk: Aastaks 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust	Sihttase aastaks 2013	Praegune tase	Aasta	
Ladestatud olmejäätmed kg/elaniku kohta	283	230	2005	
Liigiti kogutud olmejäätmete osatähtsus kogu kogutud olmejäätmetes	13%	11%	2005	
Ohtlike jäätmete teke (tuhat tonni aastas)	6300	7029	2005	
Jäätmete taaskasutamise osatähtsus kogu jäätmetekkes järgmiste materjalide osas	klaas	60%	53%	2005
	plastik	40%	36%	2005
	paber	50%	45%	2005
Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2007-2013				
Eesmärk	Sihttase aastaks 2008	Praegune tase	Aasta	
Keskkonnanõuetesüsteemide (ISO 14000, EMAS) sertifikaate omavate ettevõtete arv	14000 ISO 14000, 25 EMAS	177 ISO 14001, 2 EMAS	2006	
Jäätmete käitlemine vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud keskkonna- ja tervisekaitse nõuetele (% jäätmetest)	100%	32%	2005	
Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007-2013				
Eesmärk	Sihttase aastaks 2013	Praegune tase	Aasta	
Mahepõllumajandusliku maa pindala (ha)	120 000	72 800	2006	
Mahepõllumajandussaadusi	tootvate ettevõtjate arv	1173	2006	
	töötlevate ettevõtjate arv	75	14	2006
Kodumaiste mahetoodete osa Eesti toiduturul	3%	0,15%	2006	

Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005-2007 seab eesmärgiks, et aastaks 2008 käideldaks 100% jäätmetest vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud keskkonna- ja tervisekaitse nõuetele ning et kõik keskkonnanõuetele mittevastavad prügilad oleksid suletud või korrastatud. Kuigi nõuetekohaseks muudetud või suletud on ligi 300 prügilat, on praeguse seisuga nõuetele mittevastavaid prügilaid alles veel 26, millest 16 on olmejäätmete ja 8 ohtlike tööstusjäätmete prügilad. Vastavalt Eesti jäätmeseadusele, peavad alates 2009. aasta 16. juulist kõik nõuetele mittevastavad prügilad lõpetama jäätmete vastuvõtu.

1.4. Loodusressursside säilitamine ja haldamine

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Loodusressursside haldamise parandamine ja nende liigkasutamise vältimine, tunnistades ökosüsteemide toimimise väärtust.

1.4.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Valitsus on Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 heakskiitmisega määratlenud pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks. Strateegia rakendamiseks on valitsus 2007. aasta veebruaris heaks kiitnud Eesti keskkonnategevuskava 2007-2013. Loodusvarade säästlik kasutamine ning maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine on keskkonnategevuskava olulisteks prioriteetideks. Tegevuskava meetmed on suunatud pinnavee ja põhjavee seisundi parandamisele, maavarade, metsaressursi, kalavarude, ulukite, mulla ja maa kasutuse jätkusuutlikumale korraldamisele ning maastike ja bioloogilise mitmekesisuse kaitseks.

Looduskaitse eesmärgid ja arengusuunad järgmisteks aastakümneteks on määratletud ettevalmistatud Eesti looduskaitse arengukavas 2035. Kava peamiseks eesmärgiks on looduskaitse korraldamine nii, et oleks tagatud loodusväärtuste võimalikult hea säilimine, hävinud ja hävimisohus väärtuste taastamine ning loodusvarade jätkusuutlik kasutamine.

”Saastaja maksab” põhimõtte paremaks rakendamiseks ja tõhusamaks reageerimiseks keskkonna kahjustamisele on valitsuse poolt 2007. aasta mais heaks kiidetud ja Riigikogule esitatud keskkonnavastutuse seadus, mis sätestab keskkonnakahju vältimise ja heastamise regulatsiooni, mis tagab kahju tekitaja poolt kahjustatud keskkonna taastamise või asendamise.

Looduse mitmekesistamise säilitamiseks on arendatud Natura 2000 võrgustikku, mis aitab tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse. Moodustatud on palju uusi kaitse- ja hoiualasid üle Eesti. Natura 2000 vastav kaitse- ja hoiualade pindala maismaa ja akvatooriumi peale kokku ulatus 2006. aastaks 1,4 miljoni hektarini. Natura 2000 alasid on toetatud maaelu arengukava meetmetega ning vastavad vahendid on ette nähtud ka uues Eesti maaelu arengukavas 2007-2013.

Tänu pikaajalisele põllumajanduslikule tegevusele, eeskätt niitmisele ja karjatamisele, ilmestavad Eesti maastikku mitmed bioloogilise mitmekesisuse ja kultuuripärandi poolest väärtuslikud poollooduslikud kooslused. Seetõttu on Eesti maaelu arengukavas 2007-2013 ette nähtud meetmeid, mis on suunatud maastiku kaitsele ja korrastamisele. Meetmed toetavad maastike korrastamist, poollooduslike koosluste ja pärandmaastike hooldamist traditsioonilisel viisil. Näiteks toetatakse hajutatud ja ekstensiivset loomakasvatust pärandmaastikel ning Natura 2000 aladel asuvate pool-looduslike koosluste hooldamist.

Looduskaitse praktiliseks korraldamiseks on endiste kaitsealade administratsioonide baasil loodud ühtne üleriigiline Riiklik Looduskaitsekeskus. Keskuse koordineerimisel parandatakse kaitstavate alade tähistamise süsteemi ja objektide hooldust ning suurendatakse inimeste loodusteadlikkust.

Merekeskkonna kaitse paremaks korraldamiseks on välja töötatud Merekeskkonna kaitse parema korraldamise tegevuskava aastateks 2005–2007. Tänapäevaks on Eesti ühinenud enamiku tegevuskavas nimetatud konventsioonidega ja välja töötanud reostustõrjeplaani riigi valmisoleku suurendamiseks reostustõrjeks merel ning riigisisese kontrolli tugevdamiseks. Eesti keskkonnapoliitikasse ja õigusruumi on üle võetud Euroopa Liidu veekaitset reguleerivad õigusaktid.

Senisest oluliselt enam on pööratud **tähelepanu kalavarude taastamisele** (veekogude asustamine ja kudealade taastamine). Suurendatud on Keskkonnainspektsiooni haldusvõimekust ebaseadusliku kalapüügi ohjamisel. Riiklikku kaitset vajavate ja ohustatud kalaliikide kaitse ja kalavarude taastootmise programm aastateks 2002–2010 ning Põlula Kalakasvatusteskuse arengukava aastateks 2008–2011 panevad aluse kalakasvatusel põhinevale süsteemsele kalavarude taastootmisele. Tasakaalu saavutamisele kalapüügivõimsuste ja kalavarude vahel on suunatud meetmed Euroopa kalandusfondi Eesti rakenduskavas 2007-2013.

Veekogude ökoloogilise kvaliteedi parandamise projekti käivitamisega on asunud lahendama siirdekalade rändeteede tõkestamise probleeme, et avada kalanduslikult olulistele jõgedele rajatud paisudel kalapääsud kudealadele ja laiendada kalade elupaiku.

Jätkusuutliku metsamajanduse edendamiseks on Eestis vastu võetud metsaseadus, mille sihiks on metsade elustiku mitmekesisuse tagamine ning metsade hea tervisliku seisundi ja tootmisvõime säilimine, võimaluste loomine metsa ökonoomseks majandamiseks ja kaitseks ning metsasektoriga seotud sotsiaalsete ja piirkondlike eesmärkide täitmine. Eesti maismaa pinnast on üle poole kaetud metsaga, sellest kaitstavate metsade osakaal on üle 30%.

Metsandusliku informatsiooni kogumiseks ja analüüsimiseks on käivitunud säästva metsanduse seire ja infosüsteem. Tegemist on geoinfosüsteemiga, mis võimaldab metsavarude olemit, seisundi ja kasutamise andmete ning keskkonnaandmete riskasutust.

1.4.2. Planeeritavad tegevused

Valitsus on seadnud eesmärgiks **joogivee, liiva, savi, kruusa, turba jt varude kaardistamise ja arvelevõtmise**. Vastavalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammile 2007-2011 alustatakse 2008. aastal looduslike ehitusmaavarade kasutamise tegevuskava koostamist. Lisaks on 2008. aastal kavas maapõueseadusesse ja kaevanduslubadesse sisse viia **maavarade maksimaalse kasutamise kohustus** ja mulla ning pinnase ladustamine viisil, mis võimaldab nende taaskasutust.

Loodusressursside pikaajalise tasakaalustatud kasutamise tagamiseks on valitsus algatanud Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015 väljatöötamise, millega määratakse põlevkivi kui riiklikult strateegilise energiaressursi kasutamissuunad (sh hinnatakse põlevkiviõli ja põlevkivigaasi kasutusvõimalusi) arvestades majanduslikke, sotsiaalseid, julgeoleku ning keskkonnakaitse aspekte. Lisaks on alustatud looduslike ehitusmaterjalide kasutamise kava koostamiseks vajalike eeltöödega. Toimub turbaalade revisjon maakondades. Ettevalmistamisel on uurimistööd Eesti turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise arengukava koostamiseks.

Jätkusuutliku metsamajanduse paremaks korraldamiseks on plaanis alustada **uue Metsanduse arengukava aastani 2020** koostamist aastal 2008. Rahvusvaheliste eesmärkide täitmiseks on Eestil kavas **liitumine Bonni konventsiooniga**, mis on suunatud loodusliku loomastiku rändliikide kaitsele.

Keskkonnajärevalve paremaks korraldamiseks näeb Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2007-2011 ette **kaitsealade võrgustiku toimimise parandamist ja loodusväärtuste seire tugevdamist**, eelkõige eesmärgiga parandada metsade ja märgalade ning ranniku, siseveekogude ja mere kaitset. Keskkonnajärevalve parandamiseks suurendatakse 2008. aastal ka keskkonnainspektorite õigusi ning **täiendatakse keskkonnamõjude hindamise, kontrolli ja järevalve süsteemi**.

1.4.3. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklikud eesmärgid ja nende täitmine

Eesti keskkonnategevuskava 2007-2013		
Eesmärk:	Sihttase aastaks 2013	Praegune tase (aasta 2005)
Pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund - heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus (BHT ⁷ tonni aastas)	1399	1399
Metsamaa pindala (ha)	2300 000	2264 000
Raie osatähtsus puidu aastasest juurdekasvust	87%	60%
Vääriselupaikadena kaitstavate metsade pindala	14 000 ha	11 400 ha
Hoiu- ja kaitsemetsade pindala (ha)	720 000	694 000
Põlismetsade pindala (ha)	750	575
Püütud kala kogus (toorkala tonni)□	98000	98700
Hooldatud pool-looduslike koosluste kogupindala (ja osatähtsus kogu Eesti territooriumist)	35 000 ha (0,7%)	20 000 ha (0,5%)
Kaitsealade pindala (ha)	1 500 000	1 389 677
Looduslike soode pindala ha (säilitada tase)	325 000	325 000

Põlevkivi, lubjakivi ja dolomiidi, kruusa, liiva, savi ja turba kaevandamise mahtudega seotud eesmärgid määratakse põlevkivi kaevandamise ja kasutamise riikliku arengukava ning ehitusmaavarade kaevandamise tegevuskava koostamise käigus.

1.5. Rahvatervis

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Hea rahvatervise edendamine võrdsetel tingimustel ja terviseriskide vastase kaitse parandamine.

1.5.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Tervisekaitse parandamiseks on suurendatud ravikindlustusega kaetud elanike arvu. Selleks arvati alates 2007. aastast sotsiaalmaksuseaduses ravikindlustusega kaetud isikute ringi kõik töötuna arvele võetud inimesed. Oluliselt on suurendatud riigipoolseid eraldisi kiirabisüsteemile ning tervishoiutöötajate palgafondi.

Eesti on võtnud meetmeid erinevate haiguste leviku laienemise piiramiseks. Ühe olulisema probleemi – HIV ja AIDSi leviku piiramise meetmed on koondatud Riiklikku HIVi ja AIDSi strateegiasse 2006-2015, mida viiakse ellu igal aastal koostatavate rakendusplaanide alusel. Lisaks on koostatud rida strateegiaid: Riiklik südame- ja veresoonehaiguste ennetamise strateegia 2005-2020, Riiklik vähistrateegia aastateks 2007-2015, Riiklik tuberkuloositorje programm aastateks 2004–2007. Oluliselt on suurendatud riigieelarvelisi eraldisi nii nakkuslike kui mittenakkuslike haiguste ennetamiseks ja tervislike eluviiside edendamiseks.

Eluviisidega seotud terviseriskide vähendamiseks viiakse aktiivselt ellu narkomaania ennetamise riikliku strateegiat aastani 2012. Strateegia eesmärgiks on vähendada narkootikumide pakkumist ja nõudlust ning tagada toimiv ravi- ja rehabilitatsioonisüsteem sõltlastele, millest tulenevalt väheneb narkootikumide tarbimisest tulenev kahju. Tubakaga seotud terviseriskide

⁷ BHT – hapniku kogus, mis on vajalik orgaaniliste ainete lagundamiseks bioloogilistes lagunemisprotsessides seitsme päeva jooksul.

vähendamiseks jõustused 05. juunist 2007 tubakaseaduse muudatused, mis piiravad suitsetamist meelelahutus- ning toitlustusettevõtetes.

Vähese liikuvusega seotud probleemide vähendamiseks rakendatakse Liikumisharrastuse strateegilist arengukava 2006-2010, mille eesmärgiks on kaasa aidata tervistava liikumisharrastuse laiendamisele ja kõigile jõukohaste sportimisvormide kiiremale levikule elanikkonna seas. Läbi spordi ja mänguväljakute toetusprogrammi aidatakse rajada spordi- ja mänguväljakuid erinevates regioonides.

Laste ja noorukite tervisliku toitumise küsimustega tegeletakse läbi tervisliku koolitoidu programmi. Koolis pakutava toidu koostise osas on välja töötatud eraldi nõuded, mis reguleerivad teemasid nagu kalorsus, vitamiinid jne. Lisaks karmistatakse koolides järelevalvet õpikeskkonna tervisenõuete üle.

Olulise prioriteedina on arendatud toiduohutuse, taimetervise ja loomade tervishoiu valdkonda. Rõhutades toiduahela ühtsust loodi toiduseaduse muutmise õiguslik alus toiduohutuse järelevalve paremaks korraldamiseks koondades selle Veterinaar- ja Toiduameti alluvusse. Marutaudi juhtude arvu vähendamiseks ja loomadelt inimesele ülekanduvate haiguste vältimiseks panustati oluliselt rohkem ennetustöödele ja haiguspuhanguteks valmisolekusse. 2005. aasta sügisel alustati metsloomade suukaudse marutaudivastase vaktsineerimisega. Alates 2006. aastast vaktsineeritakse kogu Eesti territooriumi kaks korda aastas. Programmi senised tulemused on väga head (marutaudi juhtude arv 314-lt 2004 aastal 111-ni 2006 aastal) ja vaktsineerimisega jätkatakse lähiaastatel.

Keskkonnast tulenevate riskide vähendamisele suunatud tegevusi sisaldavad nii Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030 kui ka Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013, mille üheks eesmärgiks on seatud inimestele tervist säästva ja toetava keskkonna tagamine. Keskkonnategevuskava raames toimub tervist mõjutavate väliskeskkonna seire- ja infosüsteemi arendamine, terviseriskide hindamise ja järelevalvesüsteemi väljaarendamine ning spetsialistide ning elanikkonna teadmiste tõstmine väliskeskkonna terviseriskide kohta.

Uue Euroopa Liidu kemikaalipoliitika rakendamiseks on tehtud ettevalmistusi rakendamaks Euroopa Liidu Nõukogus 2006 aasta lõpul heaks kiidetud määrust, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist ja kasutamise piiranguid (lühendatult REACH⁸). Juba määruse menetlemise käigus viidi läbi eri ministeeriumite koostöös läbi määruse otseste mõjude analüüs Eesti ettevõtetele. Määruse rakendamise ettevalmistamiseks Eestis on läbi viidud erasektorile, aga ka avalikule ning kolmandale sektorile suunatud seminare teadlikkuse tõstmiseks REACH määrusest tulenevate võimaluste ning kohustuste kohta.

Eesmärgiga parandada inimeste elukvaliteeti ning kaitsta elanikkonna tervist kui ka keskkonda ohtlike kemikaalide kahjuliku mõju eest ning samas tagada kaupade vaba liikumine Euroopa Majanduspiirkonnas, kaasajastati Eesti õigusaktid ning viidi need vastavusse EL direktiividega kosmeetika- ja kemikaaliohutuse valdkonnas (rahvatervise seaduse muutmise seadus, kemikaaliseaduse muutmise seadus, veeseaduse muutmise seadus ja nende alamaktid).

1.5.2. Planeeritavad tegevused

Vastavalt valitsusliidu tegevusprogrammile 2007-2011 valmib 2007. aasta lõpus terviklik ja ühtne **rahvastiku tervise arengukava aastateks 2008-2015**. Uus terviklik arengukava lähtub 2006. a. Sotsiaalministeeriumi ja tervishoiusektori esindajate poolt koostatud kontseptsioonist „Rahvastiku tervise poliitika – investering tervisesse”. Koostatava arengukava eesmärgiks on luua eeldused

⁸ Euroopa Liidu Teataja L 396.30.12.2006, lk 1-850

rahva säilimiseks ja rahvaarvu kasvuks inimeste füüsilise ja vaimse tervise hoidmise ja parendamise kaudu. Arengukava abil kujundatakse turvaline ja tervisttoetav sotsiaalpsühholoogiline, sotsiaalmajanduslik ja füüsilise keskkond, millega luuakse soodsad tingimused ja omavastutuse motivatsioon igäihele võimalikult tervislike valikute tegemiseks ja elukvaliteedi tõusuks. Lisaks on koostamisel põhjalik rahvastiku tervise olukorda kaardistav "Terviseuuring 2006", mis võimaldab tervisepoliitikat täpsemalt planeerida.

Valitsuse eesmärgiks on arstiabi kättesaadavuse parandamine. Selleks töötatakse 2007. aasta lõpul välja kontseptsioon, milles analüüsitakse kõigile ravikindlustuseta isikutele perearstiteenusele juurdepääsu tagamise võimalusi ning tehakse ettepanekud konkreetsete meetmete rakendamiseks.

Valitsuse tervisevaldkonna prioriteediks on ka **enetusprogrammide suurem rahastamine.** Suurendatakse vahendeid narkomaania ja alkoholismi vastaseks võitluseks, HIV/AIDSi, südame- ja veresoonkonna haiguste, vähi ning tuberkuloosi ennetamiseks.

Igapäevase liikumisharrastuse võimaldamiseks **arendatakse sportimispaikade, liikumis- ja terviseradade võrgustikku**, et tagada sportimisvõimaluse kättesaadavus kõigile elanikele.

Valitsus on seadnud eesmärgiks **hoolekandeesutustes pakutava teenuse oluliselt kvaliteetsemaks muutmise.** Selleks arendatakse vastavalt valitsusliidu tegevusprogrammile 2008. aastal hooldusteenuseid, luuakse vastavad standardid ning parandatakse hooldusteenuste järelevalvet. Samuti suurendatakse kaasaegsete abivahendite kättesaadavust puudega lastele ja noorukitele. **Suurendatakse rehabilitatsiooni ja tugiteenuste rahastamist**, et terviseprobleemidega ja puuetega inimesed saaksid võimalikult kiiresti naasta tavapärasesse elu- ja töökeskkonda

Tervishoiuteenuste kaasajastamiseks **rakendatakse E-riigi põhimõtteid ka tervishoius.** Selleks esitatakse 2007. aasta lõpul Riigikogule seadusemuudatused, mis võimaldavad käivitada rea e-tervise süsteemi - „Digitaalne terviselugu”, „Digitaalsed pildid”, „Digitaalne ravijärjekorra registratuur” ja „Digitaalne retsept” ning parandavad oluliselt tervishoiuteenuste kättesaadavust ja läbipaistvust.

Parema tööohutuse tagamiseks analüüsitakse **tööõnnetuste ja kutsehaiguste kindlustussüsteemi arendamise võimalusi.** Süsteemi arendamise võimaluste ettepanekuid arutatakse valitsuse poolt 2008. aasta alguses. Tööõnnetustega seotud hukkumiste ja raskete vigastuste vähendamiseks karmistatakse riiklikku järelevalvet tööohutusreeglitest kinnipidamise ning töökeskkonna tervisenõuete täitmise üle.

1.5.3. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklikud eesmärgid ja nende täitmine

Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005-2007			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2008	Praegune tase	Aasta
Keskmine oodatav eluiga sugude lõikes	mehed 67 a. naised 78 a.	mehed 67,3 a. naised 78,1 a.	2005
Tööõnnetuse tagajärjel kaotatud tööpäevade arv	137 000	131508	2006
Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta	4,7	4,5	2006

Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskavas 2008. aastaks seatud rahvatervisega seotud eesmärgid võib viimaste aastate andmete põhjal juba täidetuks lugeda. Sügiseks valmiva

majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava aruandes kaalutakse nende eesmärkide uuendamist ja ambitsioonikamate sihttasemetete seadmist.

Valitsusliidu tegevusprogramm aastateks 2007-2011			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2011	Praegune tase	Aasta
Vähendada HIV-nakatunute uute juhtumite arvu ühe miljoni elaniku kohta aastas Euroopa regiooni keskmisele tasemele – uute nakatunute arv aastas	50-70	498 ⁹	2006
Südame- ja veresoonkonna haiguste ennetamise riiklik strateegia 2005-2020			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2020	Praegune tase	Aasta
Nooremate kui 65-aastaste meeste ja naiste suremuse vähendamine südame- ja veresoonkonnahaigustesse (100 000 elaniku kohta)	Mehed 148 (vähenemine 100 surmajuhu ehk 40% võrra)	208	2005
	Naised 57 (vähenemine 24 surmajuhu ehk 30% võrra)	63	2005
Liikumisharrastuse strateegiline arengukava 2006-2010			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2010	Praegune tase	Aasta
Regulaarse liikumisharrastusega tegelejate osakaalu suurendamine	45%	12%	2006
Riiklik tuberkuloositõrje programm aastateks 2004-2007			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2007	Praegune tase	Aasta
Üldeesmärgiks on vähendada tuberkuloosi esmahaigestumist Eestis – esmaste haigusjuhtude arv 100 000 elaniku kohta	23	31	2005
Riiklik vähistrateegia 2007-2015			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2015	Praegune tase¹⁰	Aasta
Kogu vähihaigestumuse vähenemine 5% võrreldes 2000 aasta tasemega. – haigestunuid 100 000 elaniku kohta. (2000. a haigestunuid 100 000 elaniku kohta: naised 227,6 ja mehed 324,5)	Naised: 216,2 Mehed: 308,3.	naised: 234,1 mehed: 339,7	2004
Narkomaania ennetamise riikliku strateegia aastani 2012			
Eesmärk	Sihttase aastaks 2009	Praegune tase	Aasta
Illegaalseid narkootikume proovinute osakaal 15-64-aastaste vanuserühmas väheneb 5% võrra	10,4%	15,4%	2003

Riiklik HIVi ja AIDSi strateegia aastateks 2006-2015 seadis eesmärgiks vähendada uute HIV-nakkusjuhtude arvu 100 000 elaniku kohta aastas 30-ni 2009. aastaks ja 20-ni 2015. aastaks. Uus valitsusliidu tegevusprogramm 2007-2011 seab veelgi kõrgema eesmärgi - vähendada HIV-nakatunute uute juhtumite arvu ühe miljoni elaniku kohta aastas Euroopa regiooni keskmisele tasemele (st. 50-70 juhtu aastas). Tegemist on ambitsioonika eesmärgiga, arvestades, et praegu on Eestis uute HIV nakkusjuhtude arv pea 10 korda kõrgem EL keskmisest (2006. aastal oli uusi nakatunuid 668).

⁹ 2006 a. 668 uut juhtu kokku ning rahvaarv 01.01.2006 1,34 miljonit

¹⁰Näitaja on viimastel aastatel kasvanud tänu tõhustunud vähiskriinimisele, paranenud diagnoosimisele tervishoiusüsteemis ning eluea pikenemisega kaasnevale riskirühma suurenemisele.

1.6. Sotsiaalne kaasatus, demograafia ja ränne

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Kõrge sotsiaalse kaasatusega ühiskonna loomine, võttes arvesse põlvkondade sisest ja vahelist solidaarsust, ning kodanike elukvaliteedi kui püsiva individuaalse heaolu eeltingimuse kindlustamine ja suurendamine.

1.6.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Aktiivsete tööturumeetmete arendamine on aidanud parandada riskirühmade olukorda tööturul. Tööturuteenuste ja –toetuste seaduse rakendamine 2006. aasta alguses tõi kaasa märkimisväärsed muutused tööturuteenuste osutamise põhimõtetes, millest olulisim on juhtumikorraldusliku võrgustikutöö põhimõtte rakendamine teenuste osutamisel, juurde tuli 6 aktiivset tööturuteenust, suurenesid võimalused meetmetes osalemiseks ning lisandus aktiivse tööotsimise nõue.

Seoses juhtumikorralduse arendamisega on alustatud hoolekandemeetmete ja tööturumeetmete seostatud osutamisega. **Mitmete tööturu riskirühmade ning eelkõige puuetega inimeste jaoks on välja töötatud nende vajadustele vastavaid tööturule sisenemist ja töötamist toetavaid tööturu- ja hoolekande meetmeid** (näiteks tööruumide ja vahendite kohandamine, tugiisikuga töötamine, isikliku abistaja ja tugiisiku teenused, invatransport jne).

Sündivuse suurendamiseks ning lastele paremate kasvutingimuste loomiseks on astutud mitmeid perepoliitilise samme. Suurendatud on sünnitoetust, pere esimesele ja teisele lapsele on kehtestatud tulumaksuvabastus maksuvaba miinimumi ulatuses ning vanemahüvitise maksmise perioodi on pikendatud 1,5 aastani. Suurendatud on lapsetoetust alates pere kolmandast lapsest ning tõstetud on eestkostel ja perekonnas hooldamisel olevate laste toetust. Tasuta koolitoidu saamise võimalusi on laiendatud kõigile põhikooli õpilastele.

Demograafiaküsimustele on keskendunud Rahvastikupoliitika elluviimise strateegia 2005-2008, mille peamine eesmärk on suurendada sündimust ning tagada demograafiliselt ühtlane elanikkond kõigis regioonides.

Sotsiaalse ühtekuuluvuse suurendamiseks on „Euroopa võrdsete võimaluste aasta – 2007” raames rakendatud mitmeid projekte, mis on suunatud noorte, puuetega inimeste, naiste ning erinevate vähemusgruppide kaasatuse suurendamisele.

Eesmärgid ja meetmed sotsiaalse kaasatuse ning tervishoiu ja hooldusteenuste kättesaadavuse parandamiseks on toodud ELi avatud koordinatsioonimeetodi raames koostatud Sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklikus aruandes 2006-2008. Aruanne puudutab ka vaesuse ning sotsiaalse ühtekuuluvuse teemaikat

Lastele turvalise ning arendava kasvukeskkonna loomisele suunatud tegevused on koondatud lapse õiguste tagamise strateegiasse ning sellega seonduvatesse rakendusplaanidesse. Strateegiast tulenevad tegevused jagunevad laste põhivajaduste tagamiseks (laste heaolu parandamine, juurdepääs haridusele, tervishoiu tagamine, laste arendamine väljaspool formaalharidust), laste erivajaduste rahuldamiseks (vaesusriski vähendamine, puudega laste kaasamine ühiskonda, kasvatuslike erivajadustega laste kaasamine, vähemusrahvuste laste kaasamine) ning lastele soodsa kasvukeskkonna loomisele suunatud tegevusteks.

Lastele võrdsete võimaluste tagamisele aitab kaasa Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013, mille eesmärk on luua kõigile õpilastele võrdväärsed võimalused ja tingimused võimete- ja huvidekohase ning kvaliteetse hariduse omandamiseks, mis võimaldavad jätkata õpinguid ja elus väärikalt toime tulla.

Noorte aktiivne kaasamine ühiskonnaellu ning neid puudutavate otsuste langetamise toimub Noorsootöö strateegia 2006-2013 alusel. Noorte otsustusprotsessides osalemise suurendamiseks toetatakse üleriigilisi ning kohalikke noorteühendusi.

Rahvusvähemuste paremaks sidumiseks Eesti ühiskonnaga viiakse ellu riikliku programmi Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007. Integratsiooniprogramm keskendub eeskätt mitte-eestlaste eesti keele oskuse parandamisele, mis võimaldab neil taotleda Eesti kodakondsust ning haridussüsteemis ja tööturul edukamalt toime tulla.

Kodakondsuse taotlemise lihtsustamiseks kompenseeritakse alates 2006. aastast kodakondsuseksami positiivselt sooritanutele keeleõppe kulud kuni 100% ulatuses. Mittekodanikke toetatakse kodakondsuse taotlemise eksamiks ettevalmistamisel ning neid informeeritakse detailselt kodakondsuse taotlemise protsessist.

Käivitatud on ettevalmistused venekeelsete gümnaasiumite üleminekuks osalisele eestikeelsele aineõppele alates 2007. a. sügisest, kui vähemalt ühte ainet hakatakse õpetama eesti keeles. Valminud on eesti kirjanduse õpik vene koolidele ning metoodiline abimaterjal eesti kirjanduse õpetamiseks. 231 erinevate ainete õpetajat on 2006. aasta sügisel registreerunud täiendkoolitusele, mille raames koolitatakse õpetama venekeelsetes koolides aineid eesti keeles.

Riik toetab aktiivselt vähemusrahvuste kultuurialast tegevust. Peipsi-äärse piirkonna regionaalarenguprogrammid on suunatud vene vanausuliste kultuuri kaitsmisele ning piirkonna sotsiaalse ja majandusliku arengu toetamisele. Loodud on õiguslikud alused rahvuskultuuriseltside ja pühapäevakoolide alaliseks rahastamiseks. Välja töötamisel on rahvusvähemuste pühapäevakoolide alalise rahastamise põhimõtted. Oluliselt on suurendatud kultuuriseltside ja pühapäevakoolide eraldisi, mis kasvavad 2007. aastal 31% võrreldes 2006. aastaga.

1.6.2. Planeeritavad tegevused

Valitsus eesmärgiks on soodustada **aktiivsete tööturumeetmete abil puuetega inimeste senisest suuremas mahus töötamist.** Erivajadustega inimestele, kes ei saa kasutada ühiskondlikku transporti, ent soovivad õppida ametit ning käia tööl, planeeritakse alates 2008. aastast võimaldada transporditoetust. Lisaks sellele töötatakse välja konkreetsed meetmed erivajadustega inimeste paremaks kaasamiseks infoühiskonda, et parandada nende võimalusi ühiskonnaelus osalemiseks. Puuetega inimeste tööturule kaasamise soodustamiseks töötatakse 2007. aastal välja **uus puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse eelnõu**, millega seotakse puuetega inimeste sotsiaaltoetused senisest enam osalemisega tööturul ning ühiskonnas.

Lastega perede väärtustamiseks ja laste vaesuse vähendamiseks kavandab valitsus **tõsta lasterikaste perede toetusi** ning lahendada lasterikaste perede eluasemeprobleeme. Töö- ja pereelu paremaks ühitamiseks ning vanemate tööturule tagasipöördumise lihtsustamiseks, arendatakse edasi **paindlikke töö- ja lastehoiuvõimalusi** ning toetatakse lapsega kodus oleva vanema tööturukoolitust. Isade kaasamiseks pereellu ning soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks kavandab valitsus maksta isadele, kes võtavad lapse sünni järgselt puhkust, 14 päeva jooksul toetust tema palga ulatuses.

Sisserände ja sotsiaalse ühtekuuluvuse teemadele on suunatud koostatav **Eesti ühiskonna integratsioonistrateegia 2008-2013**, mis muuhulgas näeb ette spetsiaalsed keeleõppe programme uusimmigrantide integreerimiseks ühiskonda. Uues strateegias keskendutakse senisest enam ka mitte-eestlaste ühiskonda integreerimise sotsiaal-majanduslikele meetmetele.

Rahvusvähemuste sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamisele kaasa aitamiseks kavatakse valitsus järgmise 4 aasta jooksul **kahekordistada rahvusvähemuste kultuuri ja kultuurikoolide finantseerimist**.

Sisserändajate tööhõive parandamiseks **vähendab valitsus 2008. aastal liigset bürokratiat töölubade väljastamise protseduurides**.

Koolist väljalangevuse vähendamiseks on kavas suurendada **koolitoidu toetust** põhikooli 1.-9. klassi õpilastele ja laiendada seda 10.-12. klassi õpilastele. Lisaks suurendatakse toetust 2002. aastal käivitunud **õpilaskodude programmile**, mis samuti aitab vähendada koolist väljalangevust ning toetab materiaalselt vähekindlustatud peredes kasvavate laste õppimisvõimalusi.

1.6.3. EL säästva arengu strateegia eesmärkide täitmine Eestis

Koolist väljalangevus			
EL säästva arengu strateegia eesmärk	Varase koolist väljalangevuse vähendamine 10%-ni ja tagada, et vähemalt 85% 22-aastastest oleks omandanud vähemalt keskkhariduse.		
Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005-2007	Aastaks 2010 haridussüsteemist väljalangejate osakaal mitte rohkem kui 10% Saavutada 2010 aastaks 22 aastaste hulgas keskkhariduse osakaal 85%.		
Indikaator	Sihittase	Saavutatud tase Eestis	
	2010	2005	2006
Haridussüsteemist väljalangevus ¹¹	10%	14%	13,2%
Vähemalt keskkharidusega ¹² inimeste osakaal 20-24 aastaste hulgas	85%	82,2%	n/a

1.6.4. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklikud eesmärgid ja nende täitmine

Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005-2007			
Eesmärk	Sihittase	Aasta	Praegune tase (2006)
Naiste tööhõive määr (15-64 aastaste hulgas)	66,9%	2008	65,1
	68,3%	2010	
Noorte töötute osatähtsus vastavas vanusegrupis rahvastikust (15-24 a.)	3,8%	2008	4,2%
Vanemaealiste tööhõive määr (55-64 a.)	63,4%	2008	58,2%
Noorte (7-26 a.) kaasatus noorsootöös	60%	2008	42%
Elukestvas õppes osaleva täiskasvanud elanikkonna (25-64 a.) osakaal	10%	2010	6,5%
Puuetega inimeste tööhõive määr	30%	2008	17,3%
Valitsusliidu tegevusprogramm aastateks 2007-2011			
Eesmärk	Sihittase	Aasta	Praegune tase (2006)
Puuetega inimeste tööhõive määr	50%	2011	17,3%
Loomulik iive (eesmärk: positiivne iive)	>0	2011	-2562

¹¹ 18-24 aastased, kellel on ainult põhiharidus ja kes pole haaratud haridussüsteemis

¹² Keskkharidus (sh kutsekeskkharidus ja keskeriharidus) ja keskkharidusest kõrgem haridus

1.7. Ülemaailmne vaesus ja säästva arengu alased väljakutsed

EL säästva arengu strateegia üldine eesmärk: Säästva arengu aktiivne propageerimine kogu maailmas ning ELi sise- ja välispoliitika, ülemaailmse säästva arengu ja liidu rahvusvaheliste kohustuste vahelise kooskõla tagamine.

1.7.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Johannesburgis aastatuhande deklaratsiooni eesmärkide saavutamiseks seab Euroopa Liidu säästva arengu strateegia eesmärgiks arengukoostöö vahendite suurendamise 0,7%-ni rahvuslikust kogutoodangust aastaks 2015. Eesti on arengukoostöö vahendite suuruse ja kasutamise põhimõtted määratlenud Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavas 2006-2010. Arengukava kohaselt on Eesti arengukoostöö üldiseks eesmärgiks **aidata kaasa üleilmse vaesuse vähendamisele ja aastatuhande arengueesmärkide saavutamisele.**

Üks arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavas sätestatud alaeesmärke on **keskkonnasäästliku arengu toetamine ja rahvusvaheliselt seatud keskkonnastandardite saavutamine arenguriikides.** Jätkusuutliku arengu saavutamise vältimatuks eeltingimuseks on keskkonna ja loodusressursside säästlik kasutamine. Seepärast on Eesti arengukoostöö üks eesmärke aidata nii partnerriikides kui ka üleilmisel tasandil kaasa keskkonna seisukohalt jätkusuutlike lahenduste leidmisele.

Eesti järgib 2000. aastal vastu võetud ÜRO aastatuhande deklaratsiooni ja rahvusvaheliste organisatsioonide, eelkõige ÜRO, OECD ja EL kujundatud humanitaar- ja arenguabi põhimõtteid.

Eesti **kahepoolne arengukoostöö** on suunatud eelkõige riikidele, kus Eestil on võimalik oma kogemustele tuginedes pakkuda lisaväärtust ning kes on valmis liikuma demokraatliku ja inimõigustest lähtuva ühiskonna suunas. Sellest tulenevalt on Eesti kahepoolse arengukoostöö prioriteetseteks partnerriikideks Gruusia, Moldova, Ukraina ja Afganistan. Lisaks nimetatud riikidele teeb Eesti koostööd ka teiste arenguriikidest projektipartneritega, kes tunnevad huvi mõne Eesti spetsiifilise kogemuse vastu. Eesti poolt teistele riikidele osutatava humanitaarabi eesmärgiks on inimeste päästmine ning loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofides kannatanute abistamine, pöörates eelkõige tähelepanu kõige haavatavamatele elanikkonnarühmadele.

2007. aasta algul **ühines Eesti rahvusvahelise looduse ja loodusvarade kaitse ühinguga (IUCN)**, mis on suurim loodus- ja keskkonnakaitseorganisatsioon maailmas. IUCN määrab maailmas looduskaitse üldised suunad, määrab tähtsamad probleemid ja teadlaste ning praktikute koostöös töötab välja abinõud nende lahendamiseks.

1.7.2. Planeeritavad tegevused

Valitsuse eesmärgiks on **suurendada panust rahvusvahelises arengukoostöös ja humanitaarabis.** Eesti valitsuskabinet otsustas 2005. aastal, et Eesti püüab **2010. aastaks saavutada arenguabi taseme vähemalt 0,1% RKTst** ja püüdleb taseme 0,17% RKT-st poole. Selle arenguabi taseme saavutamiseks vajalik ajakava sisaldub ka Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavas 2006 – 2010.

Eesti jätkab **koostöö arendamist partnerriikidega läbi kahepoolsete arengukoostööprojektide** ettevalmistamise, rahastamise ja elluviimise keskkonnakaitse ja

keskkonnakaitsega seotud institutsioonide arengu toetamiseks, eriti veemajanduse ja metsanduse valdkonnas.

Samuti jätkab Eesti vabatahtlike annetuste kaudu arengumaades keskkonnasäästliku arengu edendamise tegevate **rahvusvaheliste keskkonnaorganisatsioonide toetamist** (ÜRO keskkonnaprogramm (UNEP) ja Ülemaailmne Keskkonnapond (GEF)).

1.7.3. EL säästva arengu strateegia eesmärkide täitmine Eestis

Arenguabi			
EL säästva arengu strateegia	Suurendada 2015-ks aastaks ametlikku arenguabi 0,7%ni RKT-st, vaheeesmärgiga 0,56% RKTst aastaks 2010. Peale 2002 liitunud liikmeriigid püüavad suurendada arenguabi 0,17%ni RKTst aastaks 2010, 0,33%-ni RKTst aastaks 2015.		
Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2006-2010	Saavutada aastaks 2010. a arenguabi tasemeks vähemalt 0,1% RKTst ning püüelda EL Ministrite Nõukogu otsuses määratud 0,17% RKTst poole.		
Indikaator	Sihittase aastaks	Saavutatud tase Eestis	
	2010	2005	2006
Ametlik arenguabi osakaal RKPst	0,17% (0,1%)	0,08%	0,08% ¹³

¹³ Kavandatud tase vastavalt Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavale 2006-2010, lõplik protsent arvestatakse juulis 2007.

2. ÜLEVAADE EUROOPA LIIDU SÄÄSTVA ARENGU STRATEEGIA ELLUVIIMISEST VALDKONDADEVAHELISTE TEEMADE LÕIKES

2.1. Teadmistepõhisele ühiskonnale suunatud valdkondadevahelised poliitikad

2.1.1. Haridus ja koolitus

2.1.1.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Haridus- ja koolitusvaldkonna edendamine teadmistepõhise ühiskonna arendamiseks on üks valitsuse olulisematest prioriteetidest. Mitmeid erinevaid arendustegevusi on läbi viidud kõikidel haridustasemetel eesmärgiga parandada nii hariduse kvaliteeti kui kättesaadavust.

Kõrghariduse kvaliteedi parandamisele on suunatud Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015, mille alusel suurendatakse kõrghariduse rahastamist ja pannakse **enam rõhku loodus- ja täppisteadustele**.

2007. aastal kinnitati **üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013**. Arengukava põhieesmärkideks on võrdse juurdepääsu tagamine õppimisvõimalustele, teadusel ja tehnoloogial põhineva rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise hariduse arendamine ning sujuva ülemineku tagamine ühelt haridustasemelt teisele. Õppekavades pannakse järjest enam rõhku reaal- ning loodusteadustele ning gümnaasiumiastme õppekavas võimaldatakse õpilastel suuremat valikuvabadust.

Hariduse kvaliteedi tõstmisele ja kättesaadavuse parandamisele aitab kaasa ka uus üldhariduskooli rahastamismudel. Mudel aitab kaasa ühtluskooli põhimõtte realiseerimisele, mida erinevate majanduslike võimalustega omavalitsustes on keeruline täita. Seega aitab uuele rahastamissüsteemile üleminek otseselt kaasa tulevase tööjõu heale ettevalmistamisele.

Suurendamaks elanikkonna võimalusi ja motivatsiooni osalemiseks nii formaalses, kui ka informaauses **õppetegevuses**, eesmärgiga parandada oma teadmisi ja oskusi vastavuses iseenda, kodanikkonna, ühiskonna ja tööturu vajadustega on rakendatud Eesti elukestva õppe strateegiat 2005-2008.

Õppekvaliteedi parandamiseks ja noorte õpetajate koolides töötamise soodustamiseks rakendatakse õpetaja kutseasta programmi ja arendatakse õpetajakoolitust ülikoolides. Õpetaja kutseasta eesmärk on toetada algaja õpetaja kohanemist koolitööga ning arendada edasi esmaõppes omandatud kutseoskusi.

Keskkonnateadlikkuse tõstmiseks on välja töötatud Eesti Vabariigi keskkonnahariduse kontseptsioon. Keskkonnateadlikkusele on suunatud ka tegevused Eesti keskkonnategevuskavas 2007-2013 ning ettevalmistatud Eesti looduskaitse arengukavas aastani 2035. Lisaks on arendatud maakondlikke keskkonnahariduse tugikeskuste võrgustikku. Säästva arengu põhimõtteid arvestab ka põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. Keskkonnateadlikkuse ja sellega seonduvate tegevuste rahastamine toimub projektipõhiselt SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) kaudu. Toetatakse õppepäevade ja koolituste, rahvusvaheliste ja üleriigiliste konverentside ning GLOBE jt keskkonnalaagrite korraldamist.

Olulist rolli teadlikkuse edendamisel ja käitumise kujundamisel omavad **teaduskeskused** (nt Eesti Loodusmuuseum) ning **looduskaitsealad ja rahvuspargid**, mille ekspositsioon on suunatud huvi äratamisele looduse ja mitmesuguste loodusnähtuste vastu.

2.1.1.2. Planeeritavad tegevused

Üldhariduse võrdse kättesaadavuse parandamiseks arendab valitsus **demograafiliselt ja logistiliselt põhjendatud koolivõrku**, et tagada haridusvõimaluste võrdsus Eesti erinevates piirkondades. Samuti on kavas võtta meetmeid üldhariduse õppekvaliteedi tõstmiseks väljaspool suuremaid keskusi. Näiteks on kavas sisse seada tagastamatu stardiraha väikelinnadesse ja maapiirkondadesse esmakordselt tööle asuval pedagoogilise kõrgharidusega õpetajatele.

Põhikoolist väljalangejate arvu vähendamiseks pööratakse erilist tähelepanu laste paremale ettevalmistamisele kooliks, soodustatakse individuaalset õpet, koduõpet ja huvihariduse sidumist tasemeharidusega ning alustatakse abiõpetaja süsteemi juurutamisega

Infotehnoloogia paremaks kasutamiseks haridussüsteemis viiakse ellu kõiki õppetasemeid ja -liike hõlmav e-õppe riiklik programm ehk Tiigrihüpe II, millega nähakse ette kaasaegse tehnilise varustuse soetamine kõikidele koolidele ning õppetarkvara arendamine.

Kõrghariduse kättesaadavuse parandamiseks suurendatakse riigi poolt garanteeritud õppelaenu summat ning töötakse välja uus ning senisest enam õppetulemustega arvestav õppetoetuste süsteem. **Kõrghariduses on oluliseks prioriteediks hariduse kvaliteedi tõstmine.** Valitsus toetab euroopalike kvaliteedipõhimõtete ning kvaliteedihindamise korralduse juurutamist ning rahvusvahelistumist. Seab kõrghariduse rahastamise sõltuvusse õppekvaliteedist.

Õpetamise kvaliteedi parandamiseks soodustatakse pedagoogilise kõrgharidusega õpetajate koolis töötamist **suurendatud palgavahendite ja tagastamatu stardiraha abil.** Samuti motiveeritakse eesti keelt valdavate õpetajate tööleasumist vene õppekeele koolidesse.

Koostamisel on uus täiskasvanuhariduse kontseptsioon, mille alusel laiendatakse täiendõppe võimalusi. Täiendõppe võimalusi arendatakse ettevõtete, õppeasutuste ning Tööturuameti kaudu. Eraldi meetmed kavandatakse tööturul ebasoodsamas olukorras olevatele gruppidele (noored emad, erivajadustega inimesed, eakad).

Struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 elukeskkonna rakenduskava järgi on plaanis **suurendada investeringuid keskkonnahariduse tugikeskuste väljaarendamiseks.** Kavas on loodushariduse tugikeskuste (loodusmajade, -koolide, -keskuste) andmebaasi asutamine ning uute loodushariduskeskuste ehitamine ja rekonstrueerimine.

2.1.1.3. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklike eesmärkide täitmine

Valitsusliidu tegevusprogramm aastateks 2007-2011				
Eesmärk	Sihttase	Aasta	Praegune tase	Aasta
Elukestvas õppes osalevate täiskasvanute osakaalu suurendamine	12,5%	2010	6,5%	2006
Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015				
Eesmärk	Sihttase	Aasta	Praegune tase	Aasta
Õppeaasta jooksul kolmanda haridustaseme (ISCED 5-6) lõpetanute arv 1000 elaniku kohta 20-29 a. vanusegrupis	58	2010	58,1	2006

2.1.2. Teadusuuringud ja arendustegevus

2.1.2.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni arendamiseks pühendatud meetmeid on käsitletud Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskavas 2005-2007¹⁴ ning selle aruannetes¹⁵.

Konkreetsemalt säästva arengu kontekstis Eestil siiani teadus- ja arendustegevuses spetsiifilised sektoriprioriteedid puudusid. Eesti uues teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2007-2013 „Teadmispõhine Eesti” on uue algatusena sisse toodud teemadele fokuseerimine ning sellega seoses on Eesti teadus- ja arendustegevuse üheks prioriteediks määratletud keskkonnatehnoloogiate arendamine. Esimeseks algatuseks antud valdkonnas on Eesti energiatahnoloogiate arengukava väljatöötamine ning sellega seoses **riikliku energiatahnoloogiate teadus- ning arendustegevuse programmi loomine**. Programmi eesmärgiks on arendada olulise kohaliku tähtsusega ning tulevikuperspektiiviga energiatahnoloogiaid, keskendudes muuhulgas ka taastuvatel energiaallikatel põhinevate tehnoloogiate ning põlevkivi kasutamise tehnoloogiate edasiarendamisele.

Samuti arvestatakse Eesti innovatsioonipoliitika meetmes, mis käsitleb ettevõtetele teadus- ja arendustegevuse finantseerimist, uute konkurentsivõimeliste tehnoloogiate, toodete, teenuste ja protsesside arendamisel ühe **olulise kriteeriumina nende keskkonnasäästlikkust**.

On alustatud EL 7. raamprogrammi rakendamist Eestis. Taotlusi võetakse vastu alates 2006. detsembrist. 7. raamprogrammi võimaluste laiemaks tutvustamiseks toimus ka 7. raamprogrammi avakonverents. Et soodustada projektitaotlusi 7. raamprogrammist on kavas hakata riikliku teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonistrateegia raames toetama vastavate projektitaotluste ettevalmistamist.

2.1.2.2. Planeeritavad tegevused

Vabariigi valitsus on oma tegevusprogrammis määranud **üheks peamiseks prioriteediks Eesti konkurentsivõime suurendamise läbi teaduse ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetamise** nii majanduses kui ka ühiskonnas tervikuna. Konkreetseks eesmärgiks on Valitsus antud valdkonnas seadnud teadus- ja arendustegevuse kogukulutuste tõstmise 2011. aastaks 2%-ni SKT-st ning 3%-ni 2015. aastaks.

Eesti uues teaduse ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2007-2013 on oluliseks eesmärgiks teadus- ja arendustegevuse fokuseerimine konkreetsetele teemadele ning kriitilise massi teadmuse tekitamine Eesti riigile prioriteetsetes teadusharudes. Selleks otstarbeks on ette nähtud **riiklike teadus- ja arendusprogrammide algatamine, sellistes valdkondades nagu energeetika, infotehnoloogia, biotehnoloogia jne**. Esmase eesmärgina on 2007. aastal ettenähtud ühe kuni kahe riikliku programmi algatamine.

Samuti on Eesti teadus- ja arendustegevuse peamiseks väljakutseteks **teaduse infrastruktuuri moderniseerimine, inimkapitali konkurentsivõime tagamine ning pealekasvu soodustamine ja ettevõtete ja teadusasutuste koostöö stimuleerimine**. Konkreetsemate algatustena antud väljakutsete lahendamiseks on Vabariigi Valitsus oma tegevusprogrammis ette näinud teaduse- tippkeskuste programmi ning tehnoloogia arenduskeskuste programmi edasiarendamist. Samuti kaalub riik innovatsioonivautseri kasutuselevõttu stimuleerimaks väikese- ja keskmise suurusega ettevõtete innovatsioonisuutlikkust. Ettevõtete ja teadusasutuste koostöö

¹⁴ http://www.riigikantselei.ee/failid/1.October_2005_Estonian_Action_Plan_for_Growth_and_Jobs.pdf

¹⁵ http://www.riigikantselei.ee/failid/EE_PROGRESS_REPORT_2006.pdf

arendamiseks on riik kavandamas teadlaste, inseneride ning (tööstus)disainerite ettevõtetesse kaasamise programmi.

EL keskkonnatehnoloogiate tegevuskavaga seonduvalt on Eestis **kavas keskkonnatehnoloogilise teekaardi (ETAP teekaardi)** koostamine ja pidev uuendamine.

Teadusvõimekuse parandamiseks on järjest enam kavas soodustada doktoriõpet. Selleks eraldatakse ülikoolidele riigieelarvest vahendeid doktorantidega tulemuslepingute sõlmimiseks, eesmärgiga tagada doktorantidele normaalsed elu-, töö- ja õppetingimused.

2.1.2.3. EL säästva arengu strateegiaga seotud siseriiklike eesmärkide täitmine

Eesti majanduskasvu ja ööhõive tegevuskava 2005-2007				
Eesmärk	Sihttase	Aasta	Praegune tase	Aasta
Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna lõpetajate osakaal kõrghariduse tasemel	22%	2011	19,3	2005/ 2006
Uusi tooteid, teenuseid turule toonud või uusi tehnoloogiad kasutuselevõtnud ettevõtete osakaal	50%	2007	49%	2004
Valitsusliidu tegevusprogramm aastateks 2007-2011				
Eesmärk	Sihttase	Aasta	Praegune tase	Aasta
Doktorikraadi kaitsnud tudengite arvu kasv	250	2011	143	2005/ 2006
T&A kogukulutused SKP-st	2% (sh. erasektor 1%)	2011	0,94% (sh erasektor 0,42%)	2005
	3% (sh. erasektor 1,5%)	2015		
Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmispõhine Eesti”				
Eesmärk	Sihttase	Aasta	Praegune tase	Aasta
Teadus- ja arendustegevusega hõivatud töötajate osakaal – teadlaste ja inseneride arv 1000 töötaja kohta	6	2010	5,5	2005
	8	2013		

2.2. Rahalised ja majanduslikud vahendid

2.2.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Mitme valitsuse koosseisu poolt on arendatud Eesti maksusüsteemi, rakendades **ökomaksureformi põhimõtteid**, et enam väärtustada loodusvarasid ja keskkonda. **Tulude maksustamise asemel on võetud suund tarbimise suuremale maksustamisele ning loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise suuremale maksustamisele.**

Tulude maksustamise vähendamiseks langetatakse igal aastal järk-järgult tulumaksumäära. Kui 2006. aastal oli tulumaksumääraks 23%, siis 2011. aastaks langeb see 18%-ni. Samas tõstetakse maksuvaba tulu määra igal aastal 250 võrra (2000 kroonilt aastal 2006 kuni 3000 kroonini aastaks 2011).

Tarbimise maksustamise ja keskkonnamõju vähendamise eesmärgil tõstetakse mootorikütuste aktsiisimäärasid 2008. aasta algusest EL miinimumnõuete tasemeni. Bensiini puhul on aktsiisimaksu tõus 25% ja diislikütuste puhul 34,5%. Lisaks kehtestatakse alates 2008. aasta 1. jaanuarist elektrienergiale aktsiisimaks. Kuigi maagaasi osas on EL miinimummäär

aktsiiside kohta kohustuslik alates 2014. aastast, on otsustatud maagaasi aktsiisimäärad 157 kroonini 1000 kuupmeetri kohta (st EL miinimumäär mitteäriksel otstarbel kasutatava maagaasi osas) juba 2008. aastaks. Peale selle on otsustatud kaotada EL liitumisel saadud põlevkiviküttele saadud aktsiisimaksu erand alates 2008. aastast.

Elanike tervisekäitumise mõjutamiseks tõstetakse alates 1. jaanuarist 2008. a alkoholi- ja tubakaaktsiisi määrasid. Tubakaaktsiisi tõstetakse 1. jaanuarist 2008. a peaaegu kahekordseks (tänapäeval 11 kroonilt 20 kroonini sigaretipaki kohta). Alkoholiaktsiis tõuseb 2008. aasta jooksul 20%.

Elluviidud muudatuste tulemusena on kaudsete maksude osatähtsus SKP-st suurenenud ning otsete maksude osakaal vähenenud. Arvestades jätkuvat kava vähendada tulumaksu määra ja tõsta tulumaksuvaba miinimumi ning teiselt poolt tõsta ressursikasutusega seotud aktsiise, suureneb kaudsete maksude osakaal ja väheneb otsete maksude osakaal lähiaastatel veelgi.

Keskkonnatasude süsteem on olulises osas välja kujunenud ning keskkonnatasude määrad ja laekumised on pidevalt kasvanud (oodatav laekumine riigieelarvesse 2007. aastal on ligi 1 miljard krooni). Saastetasudest laekuvad summad lähevad üldisesse riigieelarvesse ja suunatakse suures osas Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) programmide kaudu keskkonnanõuetele projektidele.

Perioodil 2007-2013 avanevad Eestile senisest suuremas mahus EL toetused. **Struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi vahenditest** kokku rohkem kui 23% on suunatud keskkonnakoormuse vähendamisele. Rohkem kui 20% on suunatud hariduse ning teadus- ja arendustegevuste rahastamiseks. Maaelu arengukava raames moodustavad keskkonnaseisundi parandamisega seotud meetmed ligikaudu 45% kogu põllumajanduse ja maaelu toetustest.

2006. aasta lõpuks oli **Eesti valitsussektori võlg 4,1% SKP-st** (madalaim näitaja Euroopa Liidus). Valitsus on seadnud eesmärgi riigi võlga veelgi vähendada ning prognooside kohaselt väheneb valitsussektori võlg 2007. aasta lõpuks 2,7%ni SKP-st

Viimastel aastatel (alates 2001) on **Eestis valitsussektori eelarve olnud ülejäägiga**. 2006. aasta ülejääk moodustas 3,8% SKP-st.

2.2.2. Planeeritavad tegevused

Valitsusliidu leppes on fikseeritud eesmärk, et jätkesuutliku riigirahanduse tagamiseks peab ka järgnevatel aastatel **riigieelarve olema koostatud ülejäägiga**. Samuti on võetud eesmärgiks vähendada valitsussektori võlakoormust.

Vastavalt keskkonnahoidlike riigihangete kontseptsioonile on plaanis alates 2009. aastast rakendada **keskkonnahoidlike riigihangete abivahendeid** IT, kantseleikaupade, koristusteenuste ja -keemiakaupade, transpordivahendite ning ehituse alastes riigihangetes.

Eesmärgiga suurendada teadmispõhisust ka avaliku sektori otsustes, kavandab valitsus **täiendada nii õigusaktide kui strateegiate mõjude hindamise süsteemi**. Selleks on kavandatud eraldiseisvad tegevuskavad koos ettenähtud rahastamisega.

Lisaks mõjude hindamise suutlikkuse tõstmisele ja reeglite täiendamisele on eraldi otsustatud **lihtsustada ja senisest paremini süstematiseerida (kodifitseerida) kehtivat õigust** järgmises neljas valdkonnas: sotsiaalõigus, keskkonnaõigus, ehitus- ja planeerimisõigus ning majandus- ja haldusõigus.

2.3. Teabevahetus, kaasamine ja edu mitmekordistamine

2.3.1. Olulisemad tegevused EL säästva arengu strateegia rakendamiseks

Valitsusväliste organisatsioonide kaasamist poliitiliste otsuste kujundamisel ja tegevuste planeerimisel peetakse Eestis järjest olulisemaks. Ametisse astunud valitsus on seadnud kodanikuühiskonna arendamise eraldi eesmärgiks. Selle eesmärgi saavutamiseks on Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2007-2011 planeeritud mitmeid konkreetseid tegevusi.

Strateegiate ja arengukavade koostamise puhul on asjaomaste huvitatute isikute ja asutuste kaasamine ette nähtud ka Vabariigi Valitsuse määruses „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord”. Koostöös erinevate osapooltega on välja töötatud ka **kaasamise hea tava**, mis annab juhised kaasatavate osapoolte määramiseks ning kaasamise korraldamiseks. Lisaks töötatakse välja „Kaasamisveebi”, mille eesmärk on pakkuda kõikidele valitsusvälistele organisatsioonidele ja soovi korral ka üksikisikutele mugavam võimalus osaleda valitsuse poolt väljatöötavate eelnõude koostamise protsessis.

Regionaalsel ja kohalikul tasandil kaasamisel on peamiseks koostööpartneriteks maavalitsused ja omavalitsusliidud. Lisaks olulisemate valdkondlike arengukavade koostamises arvamuse küsimisele on omavalitsusliidud kaasatud ka uute õigusaktide ja õigusaktide muudatuste väljatöötamise protsessi.

Ettevõtlussektori kaasamine toimub eelkõige läbi suuremate katusorganisatsioonide – Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate keskliit ning Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon. Kuid kaastakse ka teisi huvi avaldanud ühendusi. Selleks on käivitatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi koordineeritav kaasamisveeb. Ettevõtjaid ei kaasata ainult ettevõtlusvaldkonna küsimustes, vaid ka teistes säästva arengu ja keskkonnahoiuga seotud teemades. Näiteks kaastakse ettevõtjad aktiivselt keskkonnahoidlike riigihangete põhimõtete väljatöötamise ja süsteemi juurutamise protsessi.

Soodsate tingimuste loomiseks **kodanikualgatuse arendamiseks** Eestis on koostatud ja viiakse ellu Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007-2010.

2.3.2. Planeeritavad tegevused

Valitsuse eesmärgiks on **suurendada kodanikuühiskonna aktiivsust ja suutlikkust osalemiseks poliitika kujundamisel ja elluviimisel**. Selle eesmärgi täitmiseks laiendas ametisse astunud valitsus regionaalministri ülesandeid muuhulgas kodanikuühiskonna arendamise ülesannetega. Valitsusel on 2007. ja 2008. aastal kavas kujundada välja kodanikuühiskonna arendamise programmid, mille kaudu toetatakse sotsiaalpartnerite, omavalitsusliitude ja mittetulundusühenduste võimekuse arendamist.

Valitsus on otsustanud moodustada 2008. aastaks **Kodanikuühiskonna Sihtkapitali**, mille tegevuse eesmärgiks on kodanikuühiskonna toetamine. Toetuste jagamisega tegelemine delegeeritakse kodanikeühenduste katusorganisatsioonidele.

3. EESTI SÄÄSTVA ARENGU RIIKLIK STRATEEGIA „SÄÄSTEV EESTI 21”

3.1. Strateegia koostamine ja elluviimise koordineerimine

Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21” on Eesti riigi ja ühiskonna arendamise strateegia aastani 2030, sihiga ühendada globaalsest konkurentsist tulenevad edunõuded säästva arengu põhimõtete ja Eesti traditsiooniliste väärtuste säilitamisega. Strateegia pakub välja eesmärgid ja tegevussuunad, mis aitaks kaasa Eesti jätkusuutlikule arengule pikemas perspektiivis.

Strateegia koostati tihedas koostöös ekspertide ja huvigruppidega ning selle heakskiitmisele eelnes põhjalik avalik arutelu. Vabariigi Valitsuse poolt koordineeris strateegia koostamist Keskkonnaministeerium. Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21” kiideti Riigikogu poolt heaks 2005. aasta septembris.

1996. aastal loodi Eestis Vabariigi Valitsuse korraldusega **riigi pikaajalise säästva arengu üksikküsimuste läbitöötamise asjatundjate komisjon (säästva arengu komisjon)**. Komisjoni juhib peaminister. Komisjoni liikmed on nimetatud erinevatest valdkondadest. Esindatud on Riigikogu, valitsus-, teadus- ja arendusasutused, erasektor ning erinevad ühendused.

Säästva arengu komisjonil on valitsusele nõuandev roll riigi säästva arengu küsimustes. Komisjoni ülesandeks on analüüsida riigi säästva arengu poliitikat ning teha Vabariigi Valitsusele ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele asjakohaseid ettepanekuid majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna arengute seostamiseks. Samuti on komisjonil õigus vajadusel teha ettepanekuid õigusaktide väljatöötamiseks ning teemakohaste uuringute korraldamiseks.

Säästva arengu strateegia katab mitmeid erinevaid valdkondi, mille elluviimise eest vastutavad erinevad ministeeriumid. Samuti on strateegia eesmärkide täitmine tihedalt seotud konkurentsivõime küsimustega ning riigi konkurentsivõime tõstmiseks koostatud Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005-2007 elluviimise koordineerimisega. Seetõttu otsustas valitsus 2006. aasta juunis teha säästva arengu **strateegia rakendamise koordineerimine ülesandeks Riigikantsleile**. Riigikantsleis loodi valitsuse tegevusprogrammi, konkurentsivõime strateegia ning säästva arengu strateegia koostamise ja elluviimise koordineerimiseks **strateegiadirektori** ametikoht, kelle ülesandeks on ka peaministri nõustamine nimetatud valdkondades. Lisaks tagab strateegiadirektor valdkondlike arengukava eesmärkide vastavuse valitsuse peamistele eesmärkidele ja prioriteetidele.

Strateegiadirektor nimetati Lissaboni strateegia elluviimise rahvuslikuks koordinaatoriks ja riiklikuks koordinaatoriks (kontaktpunktiks) säästva arengu küsimustes. Strateegiadirektori tegevuse toetamiseks loodi strateegiabüroo. Säästva arengu strateegia elluviimise koordineerimise ülesande toomine Riigikantsleisse tagab strateegia tulemuslikuma elluviimise. Loodud koordineerimise süsteem võimaldab tagada konkurentsivõime strateegia ja säästva arengu strateegia eesmärkide kooskõla, säästva arengu strateegia eesmärkide sisaldumise valdkondlikes arengukavades ning tõhusa eesmärkide elluviimise seire.

Elluviimise tõhustamiseks loodi lisaks säästva arengu komisjonile **ministeeriumidevaheline säästva arengu tööriühm**. Tööriühma tööd juhib Riigikantsleil strateegiadirektor ning tööriühma kuuluvad strateegia elluviimisega seotud ministeeriumite esindajad asekanclerite tasandil.

Säästva arengu tööühma peamiseks ülesanneteks on koordineerida:

- Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21” elluviimist ja täitmise jälgimist, koostades selleks üks kord aastas aruande Vabariigi Valitsusele ja üks kord kahe aasta jooksul Euroopa Komisjonile aruande Euroopa Liidu säästva arengu strateegia rakendamise ja saavutatud tulemustest;
- ettepanekute väljatöötamist Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21” täiendamist ja parandamist nii eesmärkide, meetmete kui tegevuste osas tulenevalt riigisisestest vajadustest või Euroopa Liidu suunistest;
- jätkusuutliku arengu seireindikaatorite süsteemi arendamist, luues võimaluse analüüsida Eesti jätkusuutlikku arengut ja võrrelda seda teiste riikidega ning jälgida strateegias „Säästev Eesti 21” seatud eesmärkide elluviimist;
- Eesti seisukohtade kujundamist Euroopa Liidu Säästva arengu strateegia küsimustes;
- infovahetust ja paremate praktikate tutvustamist jätkusuutliku arengu valdkonnas.

2007. aasta sügisel koostatakse ja esitatakse Vabariigi Valitsusele **aruanne Eesti säästva arengu riikliku strateegia elluviimise seisust**. Aruanne sisaldab ülevaadet peamistest strateegia elluviimiseks vajalikest tegevustest ning strateegias seatud eesmärkide saavutamise analüüsi. Lisaks koondaruandele tagatakse tagasiside ja põhjalikum eesmärkide elluviimise analüüs konkreetsetes poliitikavaldkondades läbi valdkondlike arengukava täitmise aruannete. Vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt 2005. aasta detsembris kinnitatud määrusele tuleb kõikide valdkondlike arengukavade kohta esitada iga-aastane aruanne valitsusele ning arengukava rakendusperioodi lõppedes ka lõpparuanne.

3.2. Eesti säästva arengu riikliku strateegia peamised eesmärgid ja meetmed

Eesti säästva arengu riiklik strateegia esitab neli peamist prioriteeti. Need põhiprioriteetid ja neile vastavad alaeesmärgid on toodud alljärgnevalt.

3.2.1. Eesti kultuuriruumi elujõulisus

Kultuuri prioritseerimine eristab Eesti säästva arengu riiklikku strateegiat EL säästva arengu strateegiast ja enamike teiste riikide säästva arengu strateegiatest. Kultuuri peetakse üheks Eesti rahva püsijäämise oluliseks osaks. Rahvuse säilimiseks on vajalik Eesti rahvusliku identiteedi, rahvuskultuurile omaste väärtuste, traditsioonide, käitumismudelite ja elulaadi püsimine ja edasikandumine. Samuti nende omaksvõtt Eestisse elamaasunute poolt.

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse eesmärgi osas pööratakse tähelepanu järgmistele alaeesmärkidele:

- eesti kultuuriruumi ulatus;
- eesti kultuuri funktsionaalsus;
- eesti kultuuri ajaline pidevus ja plastilisus.

3.2.2. Heaolu kasv

Inimeste heaolu tähendab nii materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamist ning võimalusi eneseteostuseks. Seetõttu pööratakse heaolu saavutamisel tähelepanu järgmistele alaeesmärkidele:

- majanduslik jõukus;
- turvalisuse tase;
- võimaluste mitmekesisus.

3.2.3. Sidus ühiskond

Eesti kultuuriruumi elujõulisus ja heaolu kasv on saavutatav vaid siis, kui neist tulenevaid hüvesid saab nautida ning nende saavutamisele panustab enamus ühiskonnast. Sotsiaalse sidususe saavutamine tähendab nii sotsiaalset kui ka regionaalset tasakaalu.

Sellest tulenevalt on sidusa ühiskonna saavutamiseks kolm alaeesmärki järgnevad:

- sotsiaalne kaasatus;
- regionaalne tasakaal;
- tugev kodanikuühiskond.

3.2.4. Ökoloogiline tasakaal

Ökoloogilise tasakaalu saavutamisel on üldiseks eesmärgiks looduse isetaastumisvõime lülitamine looduskasutusse. Keskkonnakaitse peamiseks funktsiooniks ei ole ainult ressursside ja looduskeskkonna kaitse, vaid nende harmooniline ja tasakaalustatud haldamine. Sihiks on loodusvarude taastootmine ja nende tarbimine ning kasutamine viisil, mis tekitab võimalikult vähest saastamist ja jätab varusid ootamatuteks olukordadeks.

Ökoloogilise tasakaalu saavutamise eesmärgi alaeesmärgid on järgnevad:

- loodusvarade kasutamine viisil ja mahus, mis kindlustab ökoloogilise tasakaalu;
- saastumise vähendamine;
- loodusliku mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamine.